

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKA NALOGA

PETRA VESEL

UNIVERZA V LJUBLJANI

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Študijski program: Predšolska vzgoja

Delo z nadarjenimi otroki v vrtcu

DIPLOMSKA NALOGA

Mentorica: dr. Milena Valenčič Zuljan,izr.prof.

Somentor: dr. Janez Vogrinc, doc.

Kandidatka: Petra Vesel

Ljubljana, marec 2012

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici dr. Mileni Valenčič Zuljan, izr.prof., prof. in somentorju dr. Janezu Vogrincu, doc. za usmerjanje, nasvete in popravke ter za vso prijaznost in pomoč. Posebna zahvala gre moji mami za vsestransko spodbudo in potrpežljivost tekom študija ter pri pisanju diplomske naloge. Zahvaljujem se tudi vsem ostalim domačim, ki so mi bili v pomoč in oporo v času študija, ter vsem prijateljem, ki so mi stali ob strani.

Ne nazadnje pa se zahvaljujem tudi vsem zaposlenim v vrtcu Vojke Napokoj Moravče, ki so mi kakorkoli pomagali in me spodbujali pri pisanju diplomske naloge.

POVZETEK

Zelo pomembno je, da nadarjene otroke odkrijemo že v predšolskem obdobju in da posvetimo dodatno pozornost delu z njimi. Prav to je tema diplomske naloge. V teoretičnem delu je najprej predstavljena opredelitev nadarjenosti - kaj sploh je nadarjenost in kakšne potrebe imajo nadarjeni otroci. Predstavljeni sta tudi temi: prepoznavanje nadarjenih otrok in značilnosti nadarjenih otrok. Poseben poudarek je namenjen delu z nadarjenimi otroki, kakšna so temeljna načela, metode dela ter kako na razvoj nadarjenih vplivata domače okolje in vrtec, ki sta zelo pomembna dejavnika njihovega uspeha ali neuspeha. Cilj empirične raziskave je ugotoviti, kako vzgojitelji v vrtcu delajo z nadarjenimi otroki in v kolikšni meri spodbujajo razvoj njihovega potenciala. V ta namen je bil sestavljen vprašalnik za vzgojitelje.

Ugotovili smo, da se vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev zavedajo lastne vloge pri odkrivanju in delu z nadarjenimi otroki in kažejo pripravljenost za delo z njimi že v predšolskem obdobju.

Ključne besede: delo z nadarjenimi, identifikacija, značilnosti nadarjenih, predšolski otrok, vzgojitelj.

ABSTRACT

It is very important to discover talented children in the preschool period and dedicating special attention working with them. This is the theme of this thesis. In the theoretical part is presented giftedness, what giftedness is and what kind of needs gifted children have. Presented are themes: detection and characteristic of gifted children. Special emphasis is dedicated to working with gifted, what are the basic principals, methods of work and what kind of influence have home environment and kindergarten, which are very important factors of success and failure. Term of empirical research is to establish how pre-school teacher work with gifted children and how much they stimulate development of their potential. For this purpose we prepared questionnaire for pre-school teacher.

We discovered that pre-school teachers are aware of their role in identification and work with gifted children. Results showed that pre-school teacher are willing to work with gifted children in pre-school.

Key words: working with gifted children, identification, characteristic of gifted, pre-school child, pre-school teacher.

KAZALO

UVOD	1
I. TEORETIČNI DEL	2
1 NADARJENOST	2
1.1 Definicije nadarjenosti	3
1.2 Model sestavin razvoja talenta.....	4
1.3 Pravice nadarjenih otrok.....	7
1.4 Potrebe nadarjenih otrok.....	8
2 PREPOZNAVANJE NADARJENIH OTROK	10
3 ZNAČILNOSTI NADARJENIH OTROK	13
3.1 Najpogostejši opisi značilnosti nadarjenih otrok.....	14
3.2 Težave nadarjenih otrok.....	20
4 DELO Z NADARJENIMI OTROKI	22
4.1 Temeljna načela dela z nadarjenimi otroki.....	24
4.2 Oblike dela z nadarjenimi otroki.....	24
4.3 Domače okolje.....	28
4.3.1 Vloga staršev.....	29
4.4 Vrtec.....	30
4.4.1 Vloga vzgojitelja.....	31
4.5 Sodelovanje staršev in vzgojiteljev.....	33
4.6 Inovacija Miška.....	34
II. EMPIRIČNI DEL	37
5 METODA	37
5.1 Opredelitev problema.....	37
5.2 Raziskovalna vprašanja.....	37
5.3 Raziskovalne hipoteze.....	38
5.4 Osnovna raziskovalna metoda.....	38
5.5 Vzorec.....	38
5.6 Postopki zbiranja podatkov.....	40
5.7 Merski instrument.....	41
5.8 Postopek obdelave podatkov.....	41
5.9 Rezultati in interpretacija.....	41

5.9.1 Značilnosti nadarjenih otrok.....	41
5.9.2 Pomembnost odkrivanja in dela z nadarjenimi otroki.....	43
5.9.3 Posvečanje pozornosti delu z nadarjenimi otroki.....	45
5.9.4 Usposobljenost strokovnih delavcev za delo z nadarjenimi otroki.....	50
5.9.5 Starši kot pomemben dejavnik razvoja nadarjenih otrok.....	56
5.9.6 Razlika v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev.....	59
5.9.7 Pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki med strokovnimi delavci z različnim številom let delovnih izkušenj	60
ZAKLJUČEK.....	62
VIRI.....	64
PRILOGE.....	66

UVOD

Nadarjenosti se v sedanjem času posveča vse več pozornosti, saj so nadarjeni posamezniki pomemben element pri razvoju celotne družbe. Predstavljajo posameznike, ki družbi koristijo in zato si le-ta prizadeva za njihov napredek ter zagotavljanje čim boljših pogojev za njihov razvoj. Ob tej družbeni razsežnosti in pomenu razvoja nadarjenega posameznika je pomembna tudi individualna razsežnost nadarjenosti in pravica posameznika do optimalnega razvoja. Zavedati se moramo da se nadarjenost kaže že v otroštvu, ob čemer je potrebno upoštevati, da je nadarjen otrok prav tako kot ostali njihovi vrstniki še vedno »samo« otrok.

Otroci veliko časa preživijo od doma v izobraževalnih ustanovah, zato je naloga nas, zaposlenih v vzgojno izobraževalnih ustanovah, da jim omogočimo čim boljše pogoje za njihov razvoj ter da se zavedamo lastne soodgovornosti za njihov uspeh ali neuspeh. To velja tako za šolo kot za vrtec. Za šolo je značilno bolj konkretno usmerjanje in prepoznavanje nadarjenih otrok, v vrtcu pa so nadarjeni otroci še nekoliko bolj spregledani.

Kljub temu, da je v sedanjem času vse več govora o nadarjenih, to še ni zagotovilo, da se jim v vrtcih tudi dejansko posveča dodatna pozornost. Zelo pomembno je, da nadarjene otroke prepoznamo v predšolskem obdobju in že takrat spodbujamo njihov razvoj. Znakov, po katerih jih prepoznamo, je veliko, vsak otrok pa je osebnost zase, tako da se tudi nadarjeni med seboj razlikujejo. Lahko so nadarjeni na enem ali več področjih.

Pri delu z nadarjenimi moramo izhajati iz socialnih, čustvenih in učnih potreb posameznika. Otrokom je potrebno nuditi veliko različnih spodbud in vsebinsko bogato delo, ki bo omogočilo napredek v razvoju otroka, predvsem na področjih, na katerih se njihova nadarjenost kaže. Za uspešen razvoj pa so poleg zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah pomembni tudi starši.

V diplomskem delu bom predstavila različne opredelitve nadarjenosti, kako nadarjene otroke prepoznamo in kakšni znaki nadarjenosti se pri njih kažejo. Posebno pozornost sem posvetila delu z nadarjenimi otroki v vrtcu, kakšna so temeljna načela in metode dela ter kakšno vlogo imajo pri delu z nadarjenimi vzgojitelji in starši oziroma domače okolje.

V empiričnem delu bom predstavila analizo anketnih vprašalnikov, s katerim sem skušala ugotoviti predvsem, ali vzgojitelji pri svojem delu posvečajo pozornost delu z nadarjenimi otroki.

I. TEORETIČNI DEL

1 NADARJENOST

V današnjem času je vse več govora o nadarjenosti tako v šoli kot v vrtcu.

Skrb za razvoj nadarjenih postaja predmet posebnega zanimanja vse številnejših združenj v vse večjem številu držav, pri čemer je nujno potrebno preprečiti politizacijo skrbi za nadarjene (Strmčnik, 1998, po Valenčič-Zuljan, 2002). Prav tako pomembna kot družbeno-ekonomska razsežnost je tudi individualna razsežnost nadarjenosti, ki izhaja iz temeljne pravice vsakega posameznika do optimalnega razvoja, ki ne sme škodovati drugim skupinam in posameznikom (Valenčič-Zuljan, 2002).

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določa vse skupine otrok s posebnimi potrebami razen skupin učencev z učnimi težavami in posebej nadarjenih otrok, zato teh dveh skupin otrok posebej ne usmerjamo (Košir in sodelavci, 2011).

Prav tako nihče od strokovnjakov ni pripravljen trditi, da je nadarjenost oziroma da so posebne sposobnosti zgolj podedovane ali pogojene z učenjem in okoljem. Prevladuje prepričanje, da na razvoj posameznikovih zmožnosti vplivajo tako prirojene sposobnosti kot okolje. Gre za vzajemno delovanje okolja in dednosti (Krafft in Semke, 2008, str. 8–9). Ferbežer (2008) pravi, da ima vsak otrok potencial močno dedno zasnovano, vendar pa otrok kljub temu potrebuje spodbudno okolje, da ta potencial lahko čim bolj razvije. Nadarjenost je deloma dedna, vendar da pa se bo nadarjenost pri otroku razvijala, se morata pridružiti še dva dejavnika:

- ustvarjalnost – sposobnost povezovanja idej, informacij in stvari na izviren, nenavaden način;
- motivacija in okolje – bistveno soodločata, ali se bodo potenciali nadarjenosti in ustvarjalnosti uveljavili ali ne.

1.1 DEFINICIJE NADARJENOSTI

Kot sem že omenila, obstaja mnogo različnih definicij nadarjenosti. Avtorji so postavili različne definicije, pri katerih se je vsak osredotočil na določeno področje, vsem pa je skupno to, da so nadarjeni tisti, ki imajo nadpovprečno razvite sposobnosti. Navajam nekaj primerov definicij različnih avtorjev.

Nadarjenost je vsota danih in pridobljenih dejavnikov, ki omogočajo nadpovprečne stvarne ali latentne, osebno ali družbeno koristne stvaritve na enem ali več toriščih ljudske dejavnosti (Strmčnik, 1998, str. 15).

Nadarjen je tisti, ki ima razvitejši živčni sistem, okarakteriziran s potencialom za reševanje nalog, ki terjajo visoko stopnjo intelektualne abstrakcije ali ustvarjalne domišljije (Sumption, Luecking, 1960, po Ferbežer, 2002, str. 32).

Nadarjeni otroci so tisti posamezniki od vrtca do srednješolske starosti, ki izkazujejo neobičajne obete v nekem družbeno koristnem področju in katerih talente je mogoče spodbuditi (Dehaan, Havighurst, 1957, po Ferbežer, 2002, str. 32).

Nadarjeni in talentirani otroci so tisti, ki jih kot take identificirajo strokovno usposobljene osebe, da imajo resnično visoke sposobnosti in zmožnosti visokih dosežkov. Vsebina pojma "otroci zmožni visokih dosežkov" vključuje že izražene storitve in potencialne sposobnosti, na katerem koli od naslednjih področij:

1. splošne intelektualne sposobnosti,
2. specifične šolske zmožnosti,
3. kreativno ali produktivno mišljenje,
4. voditeljske sposobnosti,
5. umetniške sposobnosti,
6. psihomotorične sposobnosti (Marland, 1972, po George, 1997, str. 32–33).

Renzulli pravi, da je nadarjeno vedenje odraz interakcije med tremi osnovnimi sestavinami človeške sposobnosti: nadpovprečnost v splošnih in specifičnih sposobnostih, visoka stopnja zanimanja za naloge in visoka stopnja kreativnosti (Ranzulli, 1986, po George, 1997, str. 17).

Danes najširše sprejeta naj bi bila Wittyjeva definicija, ki jo je sprejelo tudi Ameriško združenje za nadarjene: "Nadarjen je tisti, ki je konsistentno superioren na katerem koli področju dejavnosti" (Glogovec, 1990).

Ferbežer (2008) meni, da naj bi bili po vseh definicijah nadarjeni tisti otroci in mladostniki, ki imajo izredne sposobnosti ali potenciale, da prikažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Imajo izjemno visoko razvite voditeljske sposobnosti ali pa izstopajo na posebnih učnih področjih. Poleg rednega programa potrebujejo posebej prilagojene aktivnosti in programe znotraj ali izven šole ali vrtca. Kljub temu, da obstaja mnogo definicij nadarjenosti, je vsem skupno to, da je zelo pomembno, da nadarjenost odkrijemo čim prej. Otroke moramo spodbujati, da svojo nadarjenost razvijajo in jim nudimo okolje ter dejavnosti, ki so primerne za razvoj njihovih potencialov.

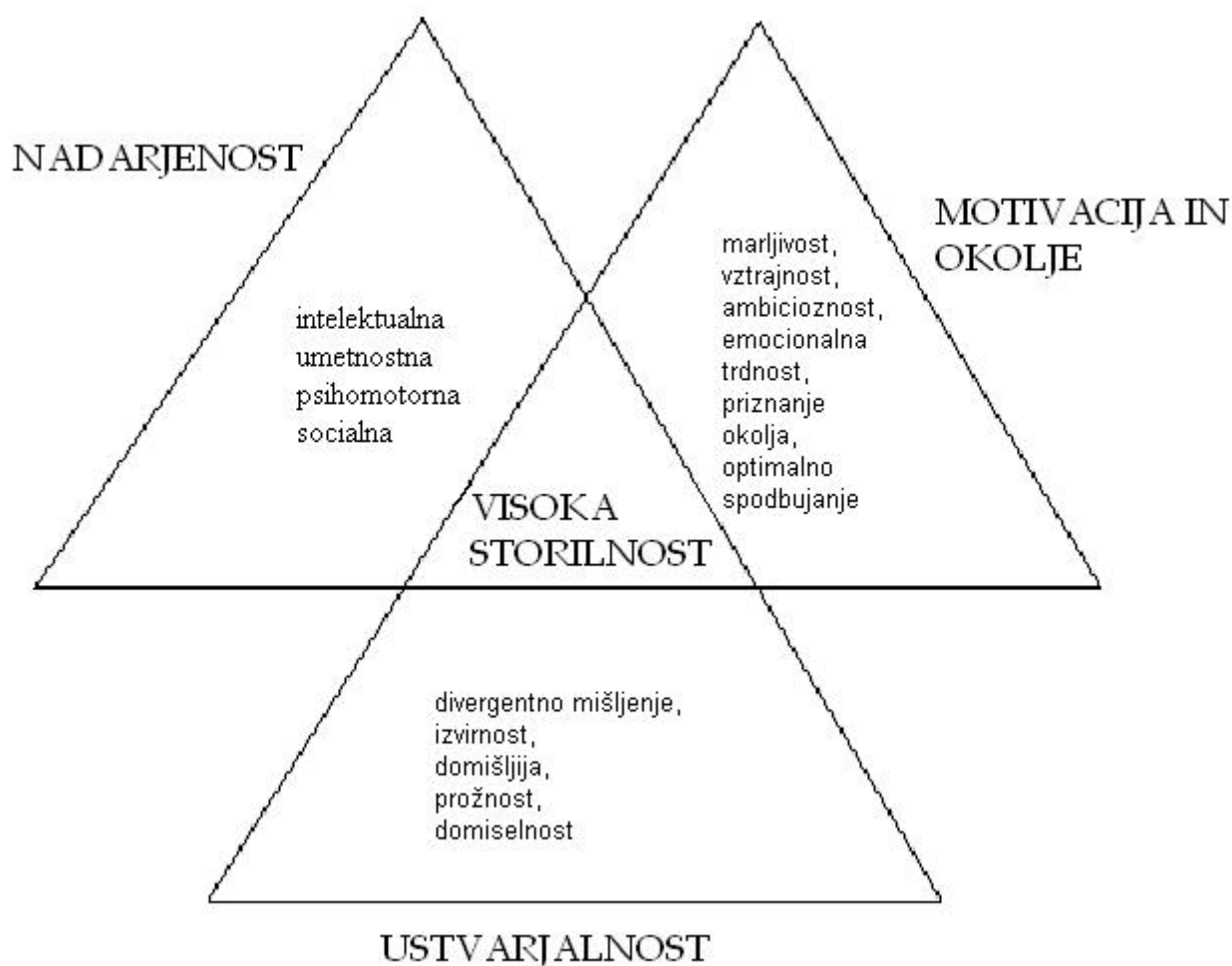
1.2 Model sestavin razvoja talenta

Za doseganje visoke storilnosti ni dovolj samo nadarjenost. Sama dispozicija za posebne dosežke oziroma nadarjenost sama še ne pomeni, da bo otrok te dosežke dejansko dosegel. Če želimo, da se nadarjenost razvija naprej, se morata priključiti še dva pomembna dejavnika, to pa sta:

- ustvarjalnost,
- motivacija in okolje.

Renzulli je predstavil model sestavin razvoja talenta (Slika 1), ki prikazuje sodelovanje različnih področij, kajti šele skupno učinkovanje teh sestavin lahko pripelje do dosežkov.

Slika 1: Model sestavin razvoja po Renzulliju

Nadarjenost

Otrokova nadarjenost se lahko izraža na različnih področjih, zato govorimo o več vrstah nadarjenosti:

- splošna intelektualna nadarjenost – zajema hitro dojemljivost, dobro učljivost, veliko spominsko sposobnost in sposobnost za duhovne dosežke na mnogih področjih. Intelektualna nadarjenost v večini primerov zajema več področij;
- umetnostna nadarjenost – usposablja otroka za dosežke na področju umetnosti, če so otroku zagotovljene ustrezne možnosti;
- psihomotorična nadarjenost – je pomembna povesod, kjer gre za telesno spretnost;
- socialna nadarjenost - označuje človekovo sposobnost, da zna dobro občevati z ljudmi, se vanje vživljati, jim pomagati (Nagel, 1987).

Strmčnik (1998) loči dve obliki nadarjenosti: univerzalno in parcialno nadarjenost. Za univerzalno nadarjenost je značilno, da omogoča nadpovprečne rezultate v več ali večini dejavnosti, ki pa je je v današnji specializirani delitvi dela vse manj. Več pa je parcialne nadarjenosti oziroma talentiranosti na ožjem področju.

Ustvarjalnost

Ustvarjalnost je sposobnost povezovanja idej, informacij in stvari na izviren, nenavaden in nov način. Da pa bi ustvarjalnost nastala, je potrebnih več sestavin, ki so:

- divergentno mišljenje – mišljenje, ki išče rešitve po nenavadnih poteh;
- izvirnost – to so enkratne, nevsakdanje ideje;
- prožnost – je spretnost, ki omogoča, da človek hitro prestopa na različne miselne ravni;
- domiselnost – je neusahljiv vir novih idej in spodbud (Nagel, 1987).

Motivacija in okolje

Motivacija in okolje sta bistvena, da se nadarjenost in ustvarjalnost sploh uveljavita. Sestavine, ki pa ju sestavljajo, so:

- marljivost in vztrajnost – določata, koliko časa in truda bo otrok vložil v določeno nalogo, v določen problem;
- ambicioznost – je nagon, ki teži k dosegu določenega dosežka;
- emocionalna trdnost – če se otrok počuti varnega, je sposobne vedoželjno spoznavati okolje in se lotevati novih izzivov, nalog;
- priznanje okolja – okrepi otrokovo odločnost in voljo do storilnosti in je tako močna spodbuda;
- optimalno spodbujanje – od zunaj pomaga razviti otrokovo nadarjenost (Nagel, 1987).

1.3 Pravice nadarjenih otrok

Pravica vsakega otroka je, da v vseh pogledih in na vseh področjih napreduje kolikor lahko in kolikor hitro more, ne da bi ga drugi pri tem ovirali. Tako ima vsak pravico do najboljšega, kar smo jim sposobni nuditi (George, 1997).

Da bi učitelji in vzgojitelji ter tudi starši in ostali ljudje, ki so v stiku z otrokom, vedeli, kako nadarjenim otrokom pomagati, moramo dobro poznati njihove značilnosti in tudi pravice, ki jih imajo.

Šest osnovnih pravic, ki se jih morajo nadarjeni otroci zavedati in se za te pravice tudi zavzemati, so:

- pravica do učnih ur, ki so izziv sposobnostim nadarjenih otrok, ki jim odpirajo nova okolja;
- pravica do tega, da vedo, kaj je nadarjenost;
- pravica, da delajo napake;
- pravica, da se družijo z otroki, ki ga resnično razumejo;
- pravica do tega, da prijatelji, vzgojitelji in starši z njimi ravnavajo spoštljivo;
- pravica do tega, da so drugačni (Galbraith, 1992, str. 65).

Ferbežer (2002) izpostavlja, da v demokratičnih razmerah načelo enakih možnosti ne more in ne sme pomeniti istih možnosti za vsakogar. Vsak otrok je edinstvena in svojevrstna osebnost. Vsi imajo temeljno pravico razvijati svoje sposobnostne potenciale. Nato pa navaja nekaj temeljnih pravic, ki naj bi jih imeli nadarjeni otroci in naj bi jih mi spoštovali:

- pravico se imajo soočiti z njim prilagojenimi izobraževalnimi izkušnjami;
- pravica, da se občasno družijo in sodelujejo z drugimi nadarjenimi otroki;
- pravica do obsežnejše in višje učne dejavnosti;
- pravica, da se soočajo z novimi, pospešenimi, izzivalnimi idejami in koncepti, ki so namenjeni starostni skupini;
- pravica do učenja novih pojmov;
- pravica, da se učijo hitreje kot vrstniki;
- pravica, da razmišljajo na alternativne načine;
- pravica, da se nesebično borijo za ideale, da so občutljivi na poštenost, pravičnost, vestnost, globalne probleme;

- pravica, da izražajo smisel za humor na neobičajen, igriv in pogosto kompleksen način;
- pravica, da imajo visoka pričakovanja do sebe in drugih;
- pravica do visokih dosežkov na posameznik kurikularnih področjih;
- pravica do tega, da sledijo interesom, ki so izven interesa vrstnikov.

Koncept inkluzije, ki se je na področju edukacije nadarjenih razvijal vzporedno s področjem edukacije otrok s posebnimi potrebami, danes predstavlja vodilno vzgojno-izobraževalno usmeritev sodobne šole. Vse to vodi k spoštovanju pravic nadarjenih za njim prilagojeno poučevanje, obenem pa opozarja tudi na sprejemanje odgovornosti nadarjenih učencev do lastnega učenje in znanja, ne zgolj z individualnega vidika, temveč tudi z vidika širše družbenega pomena. To je še zlasti pomembno, ker so nadarjeni posamezniki naši jutrišnji socialni, intelektualni, ekonomski in kulturni voditelji, zato njihovega razvoja ne smemo prepustiti slučaju (Juriševič, 2011).

1.4 Potrebe nadarjenih otrok

Nadarjeni otroci potrebujejo psihološko svobodo za samoizražanje, možnost kvalitetnih storitev in doživetja uspeha. Ferbežer (2008) navaja nekaj specifičnih potreb, ki jih imajo nadarjeni oziroma talentirani otroci:

- potreba po raziskovanju, odkrivanju in ustvarjanju – to lahko vznemirja vzgojitelje, učitelje in starše, saj stalno postavljajo vprašanja, dvomijo v odgovore;
- potreba po večjih možnostih samouresničevanja – imajo večji razvojni potencial kot povprečni otroci;
- potreba po izzivih – lahko se znajdejo v okoliščinah pomanjkanja izzivov, soočati se morajo s stvarmi, ki jim predstavljajo izzive;
- potreba po razvoju spretnosti;
- potreba po poklicnem in življenjskem načrtovanju – ponujene morajo biti različne alternative in možnosti z razumsko podporo potencialom, ki ustrezajo posameznikom;
- potrebe po poznavanju prihodnosti – vse otroke moramo ustrezno pripraviti na prihodnost;

- potrebe nadarjenih deklet;
- potrebe nadarjenih dečkov;
- potreba po zgodnji identifikaciji – vzgojitelji, učitelji in starši moramo biti pozorni na znake nadarjenosti;
- potreba po razumevanju stališč staršev in učiteljev.

Nadarjeni otroci pri uresničevanju svojih potreb potrebujejo pomoč in spodbudo. Do otrok moramo biti pozorni, spoštljivi, posredovati jim moramo življenjski smisel, da se lahko sami usmerjajo in uresničujejo. Če jih tega ne izkažemo, nadarjeni otroci lahko zapadejo v dolgočasje in praznino (Ferbežer, 2008).

Nadarjeni otroci doživljajo različne razvojne probleme in prav zaradi svojega talenta se umaknejo iz medosebnih odnosov, kar pa negativno vpliva na socialne odnose z vrstniki ter tudi z odraslimi. Socialne potrebe, ki se oblikujejo v socialnih odnosih, so:

- potreba po sprejemanju sposobnosti in pomanjkljivosti drugih;
- potreba po samostojnem delu;
- potreba po sodelovanju pri odločanju;
- potreba po primernih vrstniških odnosih;
- potreba po razvoju socialnih spretnosti.

Da otroci razumejo, kako njihova dejavnost in osebnost vplivata na skupino in kako skupina vpliva nanj, sta potrebni znotrajosebna in medosebna inteligenca.

Pri medosebnih odnosih so pomembne naslednje potrebe:

- potreba po poznavanju in sprejemanju samega sebe;
- potreba po pozitivnem in ne obrambnem zagovarjanju svojih potreb;
- potreba po ohranjanju otroškosti (Ferbežer, 2006).

2 PREPOZNAVANJE NADARJENIH OTROK

Za nadarjene otroke je značilno, da so že v mladih letih izredno samosvoje in samostojne osebnosti. Prepoznavanje nadarjenih otrok je zelo zahtevna naloga, poleg tega pa tudi zelo pomembna za uspešen razvoj otrok. Pri tem moramo biti seznanjeni s specifičnimi značilnosti nadarjenih otrok in biti zelo dobri opazovalci, da otroke odkrijemo oziroma prepoznamo za nadarjene.

Stoodstotne zanesljive metode za odkrivanje nadarjenih ne poznamo, zavedati pa se moramo tudi, da nadarjenosti ne moremo neposredno meriti, saj se le-ta kaže v dosežkih otroka na različnih področjih (Nagel, 1987).

Glogovčeva in Žagar v delu Nadarjeni otroci v vrtcu (1990) navajata različne načine, ki jih lahko uporabimo za prepoznavanje nadarjenih otrok. Pomembno je, da zberemo o otroku čim več informacij, opravimo čim več opazovanj in tako pravilno prepoznamo nadarjene otroke.

Prej ko prepoznamo nadarjene otroke in jih na ustrezne načine spodbujamo, toliko boljše je to za otroka. Določeni znaki nadarjenosti so prepoznavni že sorazmerno zgodaj, včasih že proti koncu prvega leta življenja (Nagel, 1987).

Ena od psiholoških preizkušenj, ki jo psihologi najpogosteje uporabljajo, so testi inteligentnosti. Otroci, ki imajo inteligenčni količnik 130 ali več, so prepoznani za nadarjene. Po mnenju Glogovčeve in Žagarja pa je ta kriterij previsok in so tudi otroci z nižjim inteligenčnim količnikom lahko nadarjeni. Na test inteligentnosti se ne smemo stoodstotno zanašati, saj avtor Torrance (1988, po Ferbežer, 2008) ugotavlja, da če bi upoštevali samo rezultate, ki jih otroci dosežejo na testih inteligentnosti, bi spregledali kar velik odstotek nadarjenih otrok, zato pogosto uporabljajo teste ustvarjalnosti. Testi ustvarjalnosti merijo fluentnost – sposobnost odkrivanja velikega števila idej, fleksibilnost – odkrivanje različnih idej, originalnost – sposobnost odkrivanja novih, nenavadnih, redkih odgovorov in elaboracijo – sposobnost natančne izdelave ideje.

Oba testa velikokrat ne zadoščata, saj otrokove sposobnosti najbolje spoznamo pri konkretnem delu z njimi, prav tako pa je nadarjenost s tema testoma težko ugotoviti pri otrocih, mlajših od štirih let (Ferbežer, 2008).

Pomembne pri prepoznavanju nadarjenih otrok so tudi **opazovalne tehnike**, zlasti so se uveljavile "Check" liste. Primer takšne liste sta vprašalnika za starše in učitelje, ki ju je

sestavil Nagel in sta zapisana v njegovi knjigi Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok. Slovenska psihologinja Lebanova je s pomočjo teh dveh vprašalnikov sestavila vprašalnik, ki ga lahko uporabljajo vzgojiteljice v vrtcu za prepoznavanje nadarjenih otrok.

Zelo dobrodošlo pri odkrivanju nadarjenih otrok je tudi **mnenje staršev**, saj nam oni lahko posredujejo pomembne informacije o otrokovem zgodnjem razvoju, preden je vstopil v vrtec (Glogovec, 1990).

Vzgojitelji naj bi bili zelo pozorni na različne znake "moči" in odličnosti, ki jo opazijo pri posameznem otroku, saj je smisel opazovanja prav to, da ne spregledamo pokazatelja, ki lahko kaj pomeni (Ferbežer, 2002).

Vzgojitelj bo lažje spoznal predšolske nadarjene otroke, če bo pri svojem delu upošteval naslednja pravila opazovanja:

- ugotoviti otrokove najvidnejše prednosti in mu omogočiti, da jih uporabi;
- pripraviti več različnih situacij, kjer otrok lahko dela sam, v paru ali skupini, pri tem pa mora opazovati spremembe v obnašanju;
- opazovati vedenje otrok v različnih skupinah;
- opazovati, kako njegova prisotnost ali odsotnost deluje na druge;
- opazovati, kaj najraje dela, kadar je sam;
- opazovati otrokove reakcije na različne spodbude v okolju;
- omogočiti mu različne naloge in zabeležiti rezultate;
- opazovati kateri otrokovi talenti in interesi se kažejo v igri;
- določiti otroku pomemben cilj in opazovati, katere nove kvalitete se bodo pokazale;
- omogočiti otroku, da sledi svojim hobijem in interesom, ker bo tako pokazal svoje najbolj značilne sposobnosti in najmočnejšo motivacijo;
- opazovati spremembe ali doslednost v reagiranju v različnih pogojih;
- opazovati reagiranje otroka v tekmovalnih situacijah;
- vprašati druge ljudi in ugotoviti, kako ga vidijo drugi;
- sintetizirati rezultate drugih preizkusov in lastnih podatkov (Glogovec, 1990).

Pri odkrivanju nadarjenih otrok so vzgojiteljem v veliko pomoč tudi **izdelki otrok**, predvsem njihove risbe, ki lahko dobro pokažejo nadarjenost posameznega otroka. Prav tako naj bi bili pozorni na otrokovo izražanje pri oblikovanju raznih materialov, saj je za

nadarjene otroke značilno, da veliko improvizirajo in običajne stvari uporabljajo na nov, drugače način.

Svojo nadarjenost otroci večkrat izražajo tudi pri **gibalnih in glasbenih dejavnostih**. Radi imajo ustvarjalne gibe in ples, radi rišejo, pišejo, se gibljejo v ritmu ter so v teh dejavnostih zelo vztrajni (Glogovec, 1990).

Nemški avtor Urban (1990, po Ferbežer 2002) za prepoznavanje predšolskih nadarjenih otrok priporoča t. i. "mini skupine", kjer vzgojitelj dela z manjšim številom otrok. Pri tem naj bi bil vzgojitelj pozoren na: otrokov odnos do igre in dela, vztrajnost, vedoželjnost, interese, pozornost, točnost, tempo napredovanja, samoiniciativnost, motorične sposobnosti, govorne sposobnosti, odnos do drugih otrok. Na osnovi raziskovalnega projekta pa Urban priporoča organizacijo izbire nadarjenih otrok v treh fazah:

1. faza: Nominacija staršev

Prvi stik mora biti posvečen pogovoru o otrokovem razvoju, saj se tako vzgojitelj seznani z otrokovimi značilnostmi in interesi, ki jih kaže doma.

2. faza: Začetni izbor

Vzgojitelj si izdela lasten koncept za opazovanje in prepoznavanje nadarjenih otrok, svoja spoznanja pa dopolni z mnenji staršev in različnimi psihološkimi preizkušnjami.

3. faza: Pedagoško delo v manjših skupinah

Vzgojitelji oblikujejo manjše skupine otrok in z njimi delajo po posebno obogatenem delovnem programu, vendar teh otrok ne ločimo od ostalih otrok.

Freeman s sodelavci poroča, da v državah po svetu vse več kombinirajo različne postopke identifikacije nadarjenih otrok. Tako za identifikacijo nadarjenih otrok v šoli najpogosteje uporabijo oceno učitelja, sledijo otrokove šolske ocene in testi znanja, podatki od staršev in skupnosti, testi intelektualnih sposobnosti, drugi testi, ocene psihologa, otrokovo delo v okviru pouka in testi ustvarjalnosti (Juriševič, 2011).

3 ZNAČILNOSTI NADARJENIH OTROK

Nadarjeni otroci imajo posebne značilnosti, po katerih se ločijo od drugih otrok. Obstaja veliko različnih avtorjev, ki so izpostavili določene značilnosti teh otrok. Vzgojiteljem, staršem in ostalim, ki so v stiku z nadarjenimi, je opis posebnih značilnosti lahko koristen, saj tako lažje prepoznamo, identificiramo nadarjenega otroka. Večina avtorjev opisuje podobne značilnosti, obstajajo pa tudi posamezna odstopanja, v katerih se avtorji razlikujejo (Ferbežer, 2002).

Nadarjeni otroci imajo osebnostne lastnosti, ki jih pri drugih učencih ne najdemo ali pa so pri njih bolj izrazite. Nadarjeni otroci niso homogena skupina, saj znotraj te skupine obstajajo razlike. Osebnostne lastnosti nadarjenih otrok odstopajo od povprečja, njihova nadarjenost pa velikokrat ni tako izrazita, da bi jih lahko na hitro ločili, vsekakor pa imajo posebne osebnostne lastnosti v primerjavi s povprečnimi otroki.

Zelo pomembno je, da otroke odkrijemo zelo zgodaj, da jim nudimo ustrezen program in jih ustrezno spodbujamo in razvijamo njegove osebnosti. V predšolskem obdobju je zelo težko določiti pravo mero nadarjenosti, ker je le-ta v veliki meri odraz otrokove motiviranosti, trenutnega razpoloženja (Turk in Blažič, 1994).

Na miselno – spoznavnem področju imajo razvito divergentno in logično mišljenje. Za mišljenje nadarjenih otrok je tako značilna fulentnost, fleksibilnost, posploševanje, sposobnost, sklepanje itd. Imajo zelo nenavadno domišljijo, zelo natančni so pri opazovanju in imajo zelo dober spomin ter smisel za humor.

Za učno – storilnostno področje je značilno, da so nadarjeni otroci široko razgledani in imajo visoko učno uspešnost. Njihovo besedišče je zelo bogato in so zelo hitri pri branju, velika verjetnost pa je tudi, da so spretni na eni od umetniških dejavnosti in da so motorično spretni.

Nadarjeni učenci imajo na področju motivacije visoke težnje in potrebe po doseganju odličnosti. So radovedni in vztrajni pri reševanju nalog, imajo raznolike in močno izražene interese, visoko storilnostno motivacijo.

Na socialno – čustvenem področju je značilno, da odklanjajo in ne upoštevajo družbenih norm in pravil. Imajo pa močno razvit občutek za empatijo in pravilnost. So neodvisni in samostojni ter imajo veliko sposobnost vodenja in vplivanja na druge (George, 1997).

Vsebina in število opredeljenih osebnostnih karakteristik je povezana s teoretičnim pojmovanjem, z definicijo nadarjenosti, s konceptualizacijo avtorjev in z namenom, kateremu so posamezni avtorji sledili. Opis značilnosti predšolskih otrok spremlja nekaj težje rešljivih primerov:

- vsebovane so značilnosti, ki jih po navadi najdemo pri vseh nadarjenih, toda le redko vse značilnosti pri enem otroku;
- večinoma se značilnosti nanašajo na splošno nadarjenost;
- najpogosteje se opis značilnosti nanaša na zunanje vedenje;
- zelo redki so opisi značilnosti predšolskih nadarjenih otrok in tudi negativni vidiki nadarjenosti (Ferbežer, 2002).

3.1 Najpogostejši opisi značilnosti nadarjenih otrok

Posebni znaki v otroškem vedenju lahko kažejo na možnost potencialne nadarjenosti.

Posebni znaki potencialne nadarjenosti otrok v starosti do treh let so:

- pazljivo posluša dolgo zgodbo;
- shodi, spregovori in se zanima za črke;
- zanima se za številke in čas;
- sestavlja sestavljanke, namenjene starejšim otrokom;
- zanima se za glasbo;
- spominja se dogodkov in jih opisuje;
- izraža humornost in prepozna neskladje kot smešnico;
- pripoveduje pravljice in si jih izmišljuje;
- uči se pesmice po ponavljanju;
- postane nestrpen, ko zadane naloge ne more opraviti;
- organizira, pospravlja, sestavlja, ureja stvari;
- razume vzrok in posledico.

Od tretjega do sedmega leta starosti so znaki potencialne nadarjenosti sledeči:

- poigrava se z besedami;
- korektno uporablja slovnična pravila;
- v izrazoslovju uporablja metafore in analogije;
- v govoru uporablja pomene novih besed;
- bere, računa, prepozna vrednost denarja;
- odgovarja na vprašanja;
- je samostojen;
- izmišlja si zgodbe, pesmi, rime;
- ima smisel za humor;
- ima izmišljene sogovornika in soigralce;
- razume sestavljene pojme;
- izvršuje vzročno posledične zveze;
- postavlja provokativna vprašanja;
- zbira neobičajne reči;
- razume govorico telesa;
- prilagaja svoj način govora mlajšim;
- sestavlja sestavljanke;
- prepozna melodije in poje pesmi;
- stvari prepozna in jih opisuje v podrobnostih;
- je spreten v umetniškem ustvarjanju;
- je prostorsko orientiran;
- pomni navodila;
- aplicira izkušnje;
- uporablja telefon;
- poln je energije in potrebuje manj spanca;
- uživa v pogovoru s starejšimi;
- odreagira na krivico;
- ne tolerira nereda;
- ima sposobnost koncentracije in vztrajnosti;
- kaže znake perfekcionizma;
- hitro se uči novih stvari, veščin in tem (Cvetkovič Lay, 1995, po Pšunder, 2003).

Najboljši pokazatelj nadarjenosti pri otrocih od 2. do 6. leta so:

- imajo zelo razvite jezikovne sposobnosti (barvit in slikovit govor, kompleksna tvorba stavkov, bolje razumejo govor drugih);
- mnogi znajo brati že pred vstopom v šolo (brati se naučijo mimogrede ne z nekim trdim delom);
- veliko vedo o različnih stvareh (razgledanost pridobijo slučajno);
- dojemajo odnose vzrok – posledica in uvidijo bistvo;
- so dobri in hitri opazovalci (sposobni so opazovanja in zamišljanja iz različnih perspektiv);
- so zelo radovedni (informacije hitreje predelajo kot drugi otroci, zato potrebujejo več informacij);
- imajo dober spomin (zapomnijo si tako smiselno gradivo kot tudi razne podatke);
- so zelo samostojni (raje delajo sami, ne želijo posnemati drugih);
- imajo izreden smisel za humor (vidijo nekaj smešnega v primerih, ko se drugim ne zdi smešno) (Glogovec in Žagar, 1990).

Nagel (1987) je značilnosti, ki jih pogosto srečamo pri nadarjenih, razdelil v štiri skupine:

1. Učne značilnosti:

- nadarjeni mnogo vedo o veliko različnih stvareh;
- njihov besednjak je za njihovo starost nenavaden;
- njihov jezik je izrazito bogat, izdelan in tekoč;
- hitro si zapomnijo dejstva;
- hitro uvidijo vzročno posledične odnose;
- iščejo skupne značilnosti in razlike;
- hitro spoznajo načela, na katerih temeljijo stvari;
- hitro znajo ustvariti veljavne posplošitve;
- so dobri opazovalci;
- mislijo kritično, neodvisno.

2. Motivacija:

- določenim problemom se popolnoma predajo;
- prizadevajo si, da bi naloge vedno povsem rešili;

- pri rutinskih nalogah se zlahka dolgočasijo;
- če jih nekaj zanima, ne potrebujejo nobene zunanje motivacije;
- težijo k popolnosti;
- so samokritični;
- radi delajo neodvisno;
- zastavljajo si visoke cilje;
- zanimajo jih odrasli problemi.

3. Ustvarjalnost:

- stalno sprašujejo o vsem mogočem;
- rojevajo veliko idej ali problemskih rešitev;
- pogosto dajejo nenavadne, redke in bistre odgovore;
- svojega mnenja ne prikrivajo;
- kažejo izrazit čut za humor;
- izrazito se zanimajo za ustvarjalne dejavnosti.

4. Socialne lastnosti:

- veliko se ukvarjajo s pojmi pravica – krivica; dobro – zlo;
- niso za večino za vsako ceno;
- ne bojijo se biti drugačni;
- so individualisti;
- ne sprejemajo nobenega mnenja avtoritet, ne da bi ga prej kritično ne preverili;
- prevzemajo odgovornost;
- praviloma enako dobro shajajo z vrstniki in odraslimi, vendar raje poiščejo prijatelje med enako sposobnimi;
- znajo se vživeti v druge.

Za nadarjene otroke je značilna brezmejna radovednost, ustvarjalnost in živahnost, pogosto pa pri njih opazamo tudi naslednje vedenjske značilnosti:

- starše zasipa in preseneti z nenavadnimi vprašanji;
- za svojo starost je izredno samostojen in samoiniciativen;
- ima dober spomin, se hitro in zlahka uči;
- je nenavadno spreten v konstrukcijskih igrah,
- preseneča z izvirnimi idejami, predlogi, načrti, rešitvami;

- koncentrirano se ukvarja s stvarmi, ki ga zanimajo;
- potrebuje malo spanja;
- kaže posebno izrazno moč pri ustvarjalnih zaposlitvah;
- druží se s starejšimi otroki in rad razpravlja z odraslimi;
- organizira in vodi dejavnosti;
- pri delu je vztrajen in ga želi dokončati;
- je občutljiv in pozoren do drugih;
- razmišlja logično in išče smiselnost;
- odprt je za nove, komične norčave odeje;
- rad ima strukturirane dejavnosti;
- hitro uvidi bistvo problema in veljavne posplošitve (Ferbežer, 2008).

Čudina-Obradovič (1990) edina od avtorjev navaja poleg navadnega opisa značilnosti nadarjenih tudi negativne vidike značilnosti nadarjenosti:

1. Zunanje vedenje:

- radovednost, postavljanje številnih vprašanj;
- lahkotnost besednega izražanja, bogat besednjak, ki daleč presega vrstnike;
- razumevanje in spretnost ravnanja s števili;
- zgodnje branje;
- dobro pomnjenje;
- dober spomin za melodije in sestavljena navodila.

2. Kvalitativne razlike:

- smiselna in kvalitetna vprašanja;
- kvalitetni odgovori na vprašanja;
- hitro usvajanje novih pojmov;
- uporaba znanj v novih situacijah;
- učenje mimogrede;
- organiziranje informacij.

3. Specifične značilnosti, ki jih izražajo le nekateri:

- kreativnost, ki izhaja iz divergentnega mišljenja;
- smisel za humor;
- velika koncentracija in dolgo ukvarjanje z nalogo;

- motivacija temelječa na imitaciji in identifikaciji z modelom.

4. Možni negativni vidik karakteristik nadarjenosti:

- možnost precejšnih razlik med motorično in intelektualno razvitostjo, kar lahko frustrira otroka in okolje;
- možnost dolgočasja, ki izhaja iz enostavnih in rutinskih aktivnosti v vrtcu;
- različne oblike nediscipline kot reakcija na dolgčas;
- različne oblike nediscipline kot posledica velike radovednosti.

Opis karakteristik predšolskega otroka skozi kvalitete zgodnjega kreativnega učenja:

- dolga obdobja pozornosti;
- sposobnost za organizacijo;
- sposobnost videti stvari z različnih vidikov;
- raziskovanje pred realizacijo formalnih navodil;
- rezultate kreativnega mišljenja izražajo na vizualni in kinestetični način prej, preden razvijejo govor;
- težijo k spoznavanju stvari preko manipulacije s predmeti in z raziskovanjem;
- uporabljajo domišljijo pri reševanju razvojnih problemov, uživajo v izmišljenih vlogah;
- pripovedovanje zgodb in oblikovanje pesmi (Torrance, 1986, po Ferbežer, 2002).

Avtorja Malone in Munan (po Ferbežar, 1994) predstavljata naslednji popis karakteristik kot indikacijo zgodnje zrelosti:

- otrok ima neobičajno razvit besednjak za svojo starost;
- ima mnogo informacij z različnih področij, ki jih predšolski nadarjeni otrok kombinira s svojimi informacijami na fantazijski način in jih uporablja za reševanje svojih problemov;
- ima sposobnost hitro uvideti odnos med vzrokom in posledico;
- je pronicljiv in pozoren opazovalec;
- je povsem prevzet z določenimi temami in problemi;
- teži k perfekcionizmu;
- se zanima za mnoge probleme odraslih;
- rad organizira stvari, ljudi v nek red;

- radoveden je za široko polje zanimanj;
- izraža izrazit smisel za humor.

Avtor Plowmen (po Ferbežer, 1994) pa poleg osnovnih značilnosti nadarjenih otrok posebej predstavlja karakteristike, ki so specifične za identifikacijo predšolskih nadarjenih otrok, te pa so:

- postavlja poglobljena in bistroumna vprašanja;
- izraža interese zrelejših otrok;
- najde različne in neobičajne poti pri oblikovanju novega predmeta ali pri reševanju problemov;
- izraža nenavaden smisel za humor.

3.2 Težave nadarjenih otrok

Biti nadarjen pomeni biti drugačen od drugih z ozirom na kvaliteten razvoj določenega področja. Ravno ta drugačnost je tista, ki povzroči, da se nadarjeni otroci srečajo z določenimi težavami (Ferbežer, 2008). Nadarjeni otroci imajo pogosto veliko svojevrstnih težav, kljub temu, da so v primerjavi z vrstniki duhovno bolj zdravi, bolj čustveno stabilni in osebnostno uravnoteženi. Nadarjeni otroci imajo visoke cilje, ki jih včasih iz različnih vzrokov ne morejo uresničiti in tako pride do težav, kot so občutek manjvrednosti, dvom v lastne zmožnosti, zmanjšan občutek lastne vrednosti ... (Ferbežer, 2002).

Višji kot je nivo nadarjenosti, večja je razlika od povprečja in z več problemi oziroma pritiski, se lahko sreča nadarjen otrok. Napačno bi bilo sicer govoriti, da imajo prav vsi nadarjeni otroci težave. Nekateri med njimi so sami sposobni poiskati načine, s katerimi rešujejo razne razvojne probleme (Ferbežer, 2008). Če želimo, da se nadarjeni otroci, ki imajo težave, optimalno razvijejo, potrebujejo poseben osebni stik. Pomemben je pogovor z razumevajočim vzgojiteljem oziroma drugim odraslim, ki otroka vodi do boljšega razumevanja narave njegovega problema, saj v nasprotnem primeru, če njihovo težavo spregledamo, lahko razvijejo ovire v otrokovem intelektualnem razvoju (Ferbežer, 2002). Nadarjenim otrokom moramo priskočiti na pomoč. Pomagati jim moramo pri razumevanju, kje se oni razlikujejo od ostalih vrstnikov, kaj so njihove posebnosti, ki povzročajo probleme v medosebnih odnosih. Odrasli, ki delamo z nadarjenimi, moramo biti

razumevajoči in moramo razumeti, kako se ti problemi razvijajo v specifične potrebe, ki jih moramo znati tudi zadovoljiti (Ferbežer, 2008).

Hollingworth (1942, po Nagel 1987) našteva pet glavnih težav, s katerimi se srečujejo nadarjeni otroci:

- najti pri šolskem delu dovolj vzgojno – izobraževalnih spodbud;
- naučiti se biti strpen in potrpežljiv do storitev, sposobnosti in nazorov slabše razvitih in povprečnih otrok;
- premagovati oblike negativističnega vedenja;
- hote si prizadevati, da bi se izognili socialni osamitvi, ne da bi bili vase zaprti in nesocializirani;
- izogniti se bahanju in stremuštvu.

Nagel (1987) je mnenja, da imajo nadarjeni posamezniki lahko težave s svojim okoljem in prav tako okolje z njimi. So individualisti, ki imajo za lastno starost že zelo izoblikovano osebnost. Veliko stvari opozarja na to, da so posebej talentirani otroci bolj občutljivi in bolj zahtevni od svojih vrstnikov.

Nadarjeni lahko postanejo **problematični otroci** že zato, ker so drugačni od norme. Njihova osebnost se šele razvija in medtem ko iščejo svoj svetovni nazor, težko dojamejo, da so drugačni od drugih. Vedno so v manjšini in so izjema, ne pravilo. Namesto, da bi okolje nadarjenim otrokom privzgajalo samozaupanje in samostojni razvoj, od njih zahteva prilagoditve in tako se pri teh otrocih pojavijo trajne vedenjske posebnosti in motnje.

Nadarjeni otroci se velikokrat spopadajo s problemoma **osamljenosti in socialne izolacije**. Velikokrat naletijo na to, da jih vrstniki ne razumejo in zavračajo. Socialno izolacijo pri otrocih pa še bolj krepi nevoščljivost in škodoželjnost vrstnikov. Otroci radi reagirajo z maščevanjem. Maščujejo se tistim, ki znajo bolje od njih, in sicer tako da izpostavijo njegove šibke točke, na področjih, v katerih so slabši, ali pa se jim posmehujejo, jih zafrkavajo.

Prav tako imajo lahko tudi **težave s sestrami in brati**, še posebej, če je nadarjen otrok v družini bolj izpostavljen in lahko popolnoma uveljavi svojo premoč. Bratje in sestre v takih primerih dobijo občutek manjvrednosti (Nagel 1987).

Problem nadarjenih otrok so tudi **premajhne zahteve**. Ker se morajo vsak dan prilagajati otrokom, ki so počasnejši in šola ne zadosti njihovim potrebam po vedoželjnosti, se jim le-

ta zameri in šola zanj postane muka. Otrok se dolgočasi, dolgčas pa je največji sovražnik motivacije in uničuje željo do učenja. Otrok začne opuščati svoje dolžnosti in dobi odpor do šole. Opuščanje dolžnosti pa se ne porodi kar čez noč, temveč je rezultat omejevanja, ki ga otrok doživlja dalj časa, zato moramo biti odrasli na to zelo pozorni in se o tem z otrokom pogovoriti.

Pri nadarjenem otroku gre za pospešen razvoj na določenem področju ali tudi delnem področju osebnosti. Druga področja pa se razvijajo normalno in tako se pojavi **neenakomernost v razvoju**, ki pripelje do tega, da nimajo prijateljev iste starosti, temveč starejše, ki ustrezajo njegovemu intelektualnemu razvoju.

Nadarjeni otroci imajo zelo velike zahteve in so do sebe neizprosni. Mnogi trpijo zaradi manjvrednostnih občutkov, neuspeh jim hitro vzame pogum in zunanja kritika jih močno prizadene. Vse to lahko pri otroku povzroči **depresije**.

4 DELO Z NADARJENIMI OTROKI

Ko so starši in vzgojitelji soočeni z nadarjenim otrokom, se jim začnejo postavljati mnoga vprašanja. Najpogostejša vprašanja, ki pa si jih zastavljajo so: Po čem in v čem je moj otrok drugačen? V čem so potrebe mojega otroka drugačne od potreb drugih otrok? Z drugimi besedami, kakšne vsebine in metode vzgojno-izobraževalnega dela so potrebne, da bi s tem zadovoljili potrebe njihovega posebnega razvoja (Čudina – Obradovič, 1990).

Inkluzija postaja čedalje bolj prisotna v različnih državah, povečuje se skrb za celostni osebnostni razvoj nadarjenega otroka in ne le za razvoj njegovih sposobnosti, ter za različne skupine nadarjenih učencev. Vse več se spodbuja različne oblike diferenciacije za individualizirano poglobljanje in ne spodbujanje nadzora. Izpostavlja pa se pomembnost partnerstva in demokratičnega odnosa med različnimi udeleženci, ki sodelujejo v procesu dela z nadarjenimi (Juriševič, 2011).

V sedanjosti je vse več govora o nadarjenih otrocih in o delu z njimi. Na voljo imamo veliko literature, vendar se je le malo nanaša na delo s predšolskimi nadarjenimi otroki. Ni še znanih posebnih metod in oblik dela s predšolskimi otroki, ki bi vzgojiteljicam dalo posebne smernice za delo s temi otroki. Pomembno pa je, da otroke odkrijemo in mu omogočimo čim bolj spodbudno, ustvarjalno in njim ustrezno okolje, v katerem se bodo počutili dobro in bodo motivirani za delo.

Avtorica Tihelj (2003) pravi, da ni težko odkriti izjemno nadarjenih otrok, veliko težje je gojiti njihove posebne sposobnosti in se ustrezno odzvati na njihove potrebe. Vendar je to njihova pravica in naša dolžnost, njihova in naša prihodnost v svetu. Poskrbeti moramo, da bodo nadarjeni imeli mesto v njem, za to pa lahko na prvem mestu poskrbimo že vzgojitelji.

Nadarjene otroke odkrivamo z namenom, da bi jim omogočili pogoje za optimalen razvoj svoje nadarjenosti. Tako kot manj sposobni otroci tudi nadarjeni otroci potrebujejo posebne spodbude ter posebno podporo odraslih ljudi. Svojo nadarjenost v primeru, da jim odrasli ne nudijo ustreznih spodbud in podpore, lahko izgubijo, imajo težave na učnem področju ter socialnem področju ali pa se preprosto zlijejo v povprečje.

Že zelo zgodaj bi morali začeti skrbeti za nadarjene otroke, in sicer najprej doma, nato pa v vrtu in kasneje tudi v šoli. Prav tako je pomembno, da tako starši in vzgojiteljice v vrtcu oziroma učiteljice v šoli delujejo čim bolj usklajeno, saj to za otroka pomeni še boljše pogoje za razvoj (Glogovec, 1990).

Avtorica Mojca Juriševič (2011) pravi, da mednarodne raziskave kažejo, da se manjša število držav, ki nadarjene otroke uvrščajo v skupino otrok s posebnimi potrebami, prav tako pa je v Evropi le še pet držav (med njimi tudi Slovenija), ki nadarjene otroke uvršča v skupino otrok s posebnimi potrebami in zanje ne predpisuje nikakršne prilagoditve. Kot najpomembnejši razlog za to pa navaja razumevanje potreb nadarjenih otrok, za razliko od drugih učencev s posebnimi potrebami. Potrebe nadarjenih so tako v čedalje več državah poudarjene oziroma upoštevane na zakonodajni ravni, tako je opazen tudi trend k oblikovanju nacionalnih strategij oziroma edukacijskih politik za delo z nadarjenimi.

Za izobraževanje odraslih za delo z nadarjenimi otroki je v evropskih državah različno dobro poskrbljeno. V približno polovici evropskih držav prevladuje v dodiplomskem izobraževanju integrativni pristop, kjer so vsebine o nadarjenih vključene v različne predmete (kar je značilno tudi za Slovenijo). Ponekod v Evropi pa imajo študentje možnost izbire posebnega predmeta z vsebinami o nadarjenih.

V Sloveniji in tudi drugod je poskrbljeno za izobraževanje za delo z nadarjenimi otroki v okviru nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja. Na razpolago imajo različne seminarje, kjer se dodatno usposobijo, organizirani pa so na državni ravni ali pa jih ponujajo zasebne inštitucije.

4.1 Temeljna načela dela z nadarjenimi otroki

Bezić (2006) navaja temeljna načela, na katerih temelji delo z nadarjenimi učenci in jih lahko posplošimo tudi za delo z nadarjenimi otroki v vrtcu. Ta načela po so:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja;
- hitrejša napredovanje v procesu učenja;
- razvijanje ustvarjalnosti;
- uporaba višjih oblik učenja;
- uporaba sodelovalnih oblik učenja;
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov;
- upoštevanje individualnosti;
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti;
- skrb za to, da so nadarjeni v krogu svojih vrstnikov ustrezno sprejeti
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese.

4.2 Oblike dela z nadarjenimi otroki

Predšolsko obdobje predstavlja ključna leta, v katerih otroci kažejo svojo originalnost, domišljijo in ustvarjalni duh. Če bo otrok v tem obdobju doživel uspehe, odobravanje in spoštovanje njegovih idej in dela, bo tudi osebnostno rasel (Florjanič in Semler, 2003).

Pomembne del predšolske vzgoje in izobraževanja predstavlja oblikovanje programov in aktivnosti, ki vplivajo na razvoj sposobnosti vseh otrok, še posebej nadarjenih. V predšolskem obdobju je pomembno, da vsem otrokom omogočamo sodelovanje v čim več raznolikih aktivnostih, ki omogočajo nadaljnji razvoj nadarjenosti na nekem specifičnem področju. Otrokom, ki kažejo znake nadarjenosti, je potrebno v tem obdobju oblikovati posebne programe, ki bodo zadovoljile njihove specifične vzgojno-izobraževalne potrebe. Organiziramo jih v okviru rednega vzgojno-izobraževalnega dela.

Cilji tega programa so:

- celosten razvoj otroka (njegovih interesov, sposobnosti, talentov, osebnosti);
- usmerjenost k procesu;
- razvijanje različnih nivojev miselnih procesov;

- zagotavljanje možnosti pozitivnih doživetij in izkušenj;
- krepitev zaupanja vase in notranje motivacije;
- razvijanje socialnih spretnosti in različnih učnih stilov,
- zadovoljevanje otrokovih potreb (kognitivnih, ustvarjalnih, čustvenih, socialnih).

Za realizacijo ciljev izbiramo vsebine in dejavnosti, ki:

- zadovoljujejo interese in sposobnosti otrok ter omogočajo otroku, da sledi in pogloblja svoje najbolj izražene interese;
- nudijo svobodo, samostojnost, preizkušanje, uporabo vseh čutil – izkustveno učenje;
- spodbujajo otrokove lastne strategije dožemanja, izražanja, razmišljanja;
- navajajo na uporabo lastnih strategij in pripomočkov pri iskanju odgovorov;
- omogočajo rabo jezika v različnih funkcijah;
- razvijajo občutljivost za probleme in zavest o različnih možnih rešitvah le-teh;
- zahtevajo/vplivajo na več miselnih procesov (logični in kreativni procesi);
- omogočajo in podpirajo pozitivno samopodobo, razvijajo osebne karakteristike.

Način izvajanja programa, kjer ima otrok možnost zadovoljiti svoje posebne vzgojno-izobraževalne potrebe:

1. V redni skupini, z uporabo različnih metod dela ter z različno organizacijo:

- zanimive, zahtevne aktivnosti, polne izzivov, poglobljena, razširjena obravnava, hitrejši tempo;
- z individualnim pristopom; delo v dvojicah ali manjši skupini;
- povezovanje z različnimi zunanjimi sodelavci in s strokovnjaki za posamezna področja;
- povezovanje in vključevanje staršev.

2. Na nivoju enote (2 oddelka otrok v starosti od 2 do 4 let):

- vključevanje v obogatitvene dejavnosti izven oddelka (likovne delavnice, igralne minute v nemškem jeziku, igra z računalnikom, pravljичno lutkovna delavnica);
- druženje – občasna igra in učenje s starejšimi in mlajšimi otroki, z otroki podobnih/enakih interesov (Semler, 2003).

Karnes (1980, po Čudina – Obradovič, 1990) navaja značilnost izobraževanega procesa v vrtcu, ki predstavlja dobro osnovo za razvoj nadarjenosti:

1. Podporna emocionalna klima:

- zagotavljanje občutka varnosti;
- zagotavljanje občutka sprejemanja in spoštovanja otroka.

Doseže občutljiv odziv vzgojitelja na otrokove potrebe, na otrokov govor, na potrebo po podpori in druženju ali neodvisnosti in individualnosti.

2. Primernost in fleksibilnost prostora:

- zagotavljanje prostora, ki ni preveč natrpan in prevelik (prazen);
- zagotavljanje možnosti spreminjanja prostora in fleksibilnosti pohištva;
- zagotavljanje zasebnih prostorov (deli prostora), ki omogočajo redne izolirane aktivnosti (poslušanje, gledanje, branje);

3. Velik razpon uporabnosti materiala za igranje:

Material za igro mora zadovoljiti velik razpon razlik med otroki. Razlike v letih med otroki v isti skupini so lahko do pet let in zato mora material zagotavljati enostavne in komplicirane načine uporabe in rokovanja.

4. Sistematičen razvoj motivacije

- zagotavljanje razvoja preko notranje motivacije;
- zunanje nagrajevanje in podpora otroku na posameznih področjih;
- postopno izgrajevanje sposobnosti motiviranja;
- postopno oblikovanje enotnih meril za uspeh;
- razvoj samostojnosti in samovplivnosti.

5. Organiziran kvaliteten proces učenja:

- dosežemo ga s skrbnim načrtovanjem in pridobitvijo izkušenj, ki bodo omogočale:
- integracijo igre in učenja;
- integracijo aktivnosti in učenja;
- integracijo spoznavanja in čustev.

6. Sistematičen razvoj kreativnosti in domišljije

- a) vzpostavljanje atmosfere čustvene svobode: odsotnost kritike, ocene, izogibanje občutka zadrege;
- b) razvoj divergentnega mišljenja:
 - ponudba novih materialov in vsebin;
 - obravnava in izdelava otrokovih novih idej;
 - spodbujanje kreativnosti;
 - spodbujanje k postavljanju vprašanj in samostojnega iskanja odgovorov;
 - spodbujanje igre z besedami, s stvarmi, z gibom, igre vlog in z uporabo materiala.

Ena od uspešnih oblik dela z nadarjenimi otroki je tudi spretno vodenje otrok z vprašanji skozi teme, ki ga zanimajo. Pogovor mora biti zasnovan tako, da spodbuja aktivnost otrok. Naši odgovori ne smejo prekinjati njihove radovednosti, temveč jim pomagajo, da opazujejo, napovedujejo, preizkušajo, postanejo pozorni na podatke, ki jih omogočajo, da bodo lahko sami razložili pojav. Tak postopek razvija otrokove miselne strategije, oblikuje nove miselne strukture, ki jih bomo lahko uporabili na podobnih novih primerih (Florjanič in Semler, 2003).

Še ena od oblik dela z nadarjenimi otroki je projektno vzgojno delo, ki so ga v slovenske vrtce uvedli že s t. i. Inovacijo Miška, ki jo bom še kasneje podrobneje predstavila. Projektno vzgojno delo je eden izmed načinov izvedbe vzgojnega dela, ki temelji na projektni strukturi dela, zaradi katerega se izboljšajo medsebojni odnosi vseh vpletenih. Izhodišče je medsebojno zaupanje, ki ustvarja toplo delovno ozračje in otroku daje možnost, da vpliva na način in vsebino življenja v vrtcu (Glogovec, 1990).

Cilj projekta je oblikovanje procesa, v katerem se otrok razvija v ustvarjalno in svobodno osebnost.

Temeljne oblike projektne vzgojnega dela so:

- spoštovanje osebnosti otrok, staršev, vzgojiteljev;
- aktivnost otrok s poudarkom na otrokovi praktični aktivnosti, igri, raziskovalni aktivnosti, učenju z odkrivanjem;
- procesnost – projekt je proces, ki je v svoji zasnovi ustvarjalno dogajanje;
- integracija vsebin;

- konkretnost teme;
- odprtost (vsebinska, prostorska ...);
- vzgojitelj načrtuje vzgojne cilje, ki jih na koncu lahko vrednosti skupaj s starši;
- otroci s pomočjo vzgojitelja načrtujejo konkretne, njim ustrezne in zanimive cilje;
- kooperativnost: interakcija in komunikacija med vsemi udeleženci (Tomec, 1995).

Za nadarjene otroke so lahko dobra spodbuda in vir motivacije tudi razne dodatne dejavnosti, ki jih izvajajo vrtci ali druge ustanove. Dodatne dejavnosti pomenijo vsebinsko bogatejše delo in omogočajo razvoj otroka na posameznem področju, za katerega ima določena nagnjenja in sposobnosti. Preko usmerjanja dejavnosti, ki otroku omogočajo razmišljanje, se otroci urijo v opazovanju, ugibanju in izdelavi pomenskih nalog, postanejo samostojnejši in kreativnejši. Pomembno je, da dodatne dejavnosti izvaja strokovno usposobljena oseba, ki čuti afinitet oziroma je nadarjena za določeno področje (Kamenšek, 2003).

4.3 Domače okolje

Domače okolje je pomembno za uspešen razvoj vsakega otroka in to velja tudi za nadarjene otroke. S tem ko govorimo o domačem okolju imamo v mislih predvsem starše, seveda pa imajo vpliv na otroke tudi njegovi sorojenci in ostali, ki so kakorkoli v stiku z njimi.

Nadarjeni otroci so prav tako kot ostali predvsem otroci in jih moramo takšne tudi videti, jih tako obravnavati, jih sprejeti, varovati in ljubiti kakršni so. Vsi raziskovalci so pri svojih raziskavah ugotovili, da so otroci, ki so imeli v svojih družinah razmere, ki naj bi jih imel vsak otrok, v razvoju dosegli največje uspehe in napredek. Te razmere pa so: ozračje gotovosti in varnosti brez bojazni, skrbi in konfliktov. Prisrčnost, odkritost, razumevanje in življenjska radost so neprecenljivi dejavniki za otrokovo dobro počutje in tudi celotne družine. Čustvena podpora staršev, na katero se lahko zanese kadarkoli, ne glede na uspeh oziroma neuspeh, ki ga doseže, za otroka pomeni, da lahko tvega kaj novega in se počuti svobodnega in močnega (Nagel, 1987).

4.3.1 Vloga staršev

Vrtec lahko zelo veliko naredi za nemoten razvoj nadarjenih otrok, vendar so izredno pomembni tudi starši, saj se skrb za otroke začne prav v družini.

Že od zgodnjega obdobja ima družina velik in zelo pomemben vpliv na socialni in čustveni razvoj otroka. Da se bo otrokova nadarjenost razvijala in uveljavila, je potrebno, da starši otrokom zagotovijo varno in ugodno socialno okolje. Starši s svojimi otroki preživijo največ časa in jih tako najboljše poznajo. Njihove informacije o otrokovem razvoju in njegovih socialnih odnosih imajo izredno pomembno vlogo pri ugotavljanju, razvijanju in spodbujanju njegove nadarjenosti (Tisaj, 2003).

Posebej veliko lahko naredijo starši, da zagotovijo zdrav odnos s svojim otrokom. Najprej morajo upoštevati načelo obravnave v skladu z mentalno starostjo otroka bolj kot z življenjsko starostjo. Starši se morajo zavedati, da telesni in čustveni razvoj nista vedno v skladu z umskim razvojem.

Otrokom morajo nuditi prostor in čas za ustvarjanje. Otroci potrebujejo prostor za poskuse, za shranjevanje stvari, za ustvarjalno dejavnost, prostor za knjige ... Za njihovo dobro počutje je potrebna vzajemna komunikacija in upoštevanje njihovih idej (Ferbežer, 2008).

Različne raziskave so pokazale, da starši premalo vedo o vprašanih, poveznih z nadarjenimi otroki, zato tem otrokom ne morejo ustrezno priskočiti na pomoč. Če starši otrok ne prepoznajo, da so nadarjeni, otroci ne dobijo nikakršne posebne podpore staršev, prav nasprotno, pa lahko nekateri starši nadarjenim otrokom nudijo preveč pozornosti, kar pri njegovih bratih in sestrah povzroča zavist. Ti otroci pa se posledično s tem v družinskem okolju ne počutijo najbolje.

Staršem moramo tako pri delu z nadarjenimi otroki pomagati. Zavedati se morajo, da so tudi nadarjeni otroci le otroci. Ne potrebujejo tega, da se vse družinsko življenje vrti okoli njih, potrebujejo pa posebne spodbude in podporo. Pri svoji vzgoji pa naj bi starši upoštevali naslednje:

- otrok naj ima v družini občutek varnosti in ljubezni;
- starši ne smejo imeti preveč pokroviteljskega odnosa do otroka, saj tako ovirajo otrokovo samostojnost, ki je potrebna za ustvarjalnost;
- otrokom morajo postavljati dosegljive cilje, (ne prenizkih niti previsokih).

Poleg vsega tega pa je zelo pomembno, da se starši z otroki čim več pogovarjajo, igrajo, mu pripovedujejo zgodbe. Nuditi jim morajo čim več raznovrstnega materiala (slikanice, lutke, enostavni instrumenti ...) ter z njimi obiskujejo razne galerije, muzeje, razstave ... (Glogovec, 1990).

Imamo primere, ko so starši preveč odrekajo svojim potrebam, da bi bili njihovi otroci srečni. Tako sami postanejo žrtev nadarjenih otrok. Odrečejo se vsem in svoje otroke finančno podpirajo, čeprav so na robu preživetja.

Lahko pa se zgodi, da nadarjeni otroci postanejo žrtve preveč ambicioznih staršev. Takšni starši svoje otroke vpisujejo v najrazličnejše krožke in izvenšolske dejavnosti, ne da bi se pri tem vprašali, ali si otrok tega želi ali ne, kako se počuti, ali ni ob vsem tem preveč obremenjen, utrujen, ali ima prijatelje ali pa je osamljen.

Otroci so lahko srečni, le če se primerja sam s seboj, preveč ambiciozni starši pa to največkrat pozabijo in tako otrokove dosežke primerjajo z dosežki drugih in njih samih. S tem jim posredno sporočajo, da ne bodo nikoli dovolj dobri, da jih ne marajo, če niso takšni, kot so si jih oni zamislili.

Starši bi morali otroke navaditi, da zanjo sprejemati tudi poraze, jih pripraviti na neuspehe, saj so le-ti del življenja (Tisaj, 2003).

4.4 Vrtec

Zgodnje otroštvo je temelj, na katerem se gradi vse življenje otroka. Eden izmed glavnih ciljev je obogatitev kvalitete življenja vseh otrok in hkrati povečanje kvalitete dela v vrtcu nasploh. Za nadarjene otroke v predšolskem obdobju je nujno potrebno oblikovati celovit program podpore njihovem razvoju.

Če upoštevamo, da so vsi predšolski otroci potencialno nadarjeni, je pomembno, da so obogatitvenih programov deležni vsi otroci. Ena izmed prednostnih nalog vrtca je stalna skrb za zagotavljanje udobnega in za učenje spodbudnega okolja (Kurikulum za vrtce, 1999, po Semler, 2003).

Vrtec ima izjemne možnosti za ustvarjalno vzgojo in spodbujanje ustvarjalnosti otrok. Te možnosti mu nudijo otroci sami s svojimi neobičajnimi sposobnostmi, ki so osnova za njihovo ustvarjalno aktivnost. Naloga vrtca pa je, da otrokom omogočimo pogoje, da bodo te njegove sposobnosti prišle do izraza. Pri tem pa moramo biti pozorni na razvojne

značilnosti otrokovega razvoja in v skladu z njimi načrtovati dejavnosti za spodbujanje nadarjenih otrok (Glogovec, 1990).

4.4.1 Vloga vzgojitelja

Ker se nadarjenost otroka pokaže že tako zgodaj, mora biti skrb zanje pravočasna in brez vsakršne diskriminacije. Vzgojitelji imajo pomembno vlogo pri odkrivanju otrokovih potencialov. V tesnem sodelovanju s starši potencialno nadarjenega otroka in s svetovalnimi delavci mora pazno poznati ravnanje in vedenje nadarjenih otrok, svoja poznanja evidentirati in na podlagi analiz oblikovati ustrezno diferencialno vzgojno delo.

Veronika Tihelj (2003) je v svoji raziskavi ugotovila, da je spodbujanje potencialno nadarjenih otrok v vrtcu v veliki meri odvisno od posamezne vzgojiteljice, od njene stopnje izobrazbe, od števila otrok v skupini, delno pa tudi od njene delovne dobe. Dodaja še, da kljub preslabemu poznavanju otrokovih sposobnosti oziroma razumevanja njegovih potreb lahko vzgojitelj ob pomoči različnih strokovnjakov uspe pravočasno oskrbeti otrokove potenciale.

Vzgojitelj bo največ prispeval k razvoju otrokovih potencialov in ustvarjalnih sposobnosti otroka, če bo upošteval otrokove interese in njegove potrebe. Da pa upošteva njegove interese, potrebe, njegove posebnosti, pa mora dobro poznati otroke, to pa poleg splošnih znanj o psihičnem razvoju otrok zahteva tudi sistematično opazovanje otrok, hkrati pa tudi veliko fleksibilnosti in sposobnosti prilagajanja vzgojitelja.

Struck (1973, po Tomec, 1995) pravi, da na uspešnost izvajanja programa vplivajo naslednje spremenljivke obnašanja vzgojitelja:

- fleksibilnost in sposobnost prilagajanja;
- sposobnost navdušenja in pozitivne stimulacije;
- komunikativnost in aktivno spodbujanje.

Vzgojitelji v vrtcu imajo torej veliko vlogo pri spodbujanju nadarjenosti. Ena najpomembnejših nalog, ki jo vzgojitelji imajo, je ustvarjanje ustreznega čustvenega ozračja v skupini, torej odnos vzajemnega upoštevanja in zaupanja. Koliko odrasli (vzgojitelji) otroku zaupajo, koliko svobode mu dopuščajo, koliko verjamejo vanj, ga spodbujajo, mu pomagajo, da je aktiven in enakovreden partner, v veliki meri vpliva na to, kako bo otrok razvijal svoje sposobnosti, svojo nadarjenost (Tihelj, 2003).

Avtor Torrance poudarja, da vsak otrok izraža ustvarjalnost na način, ki ustreza njegovemu čutnemu in govornemu razvoju in zato se med otroki pojavljajo velike individualne razlike. Glogovčeva (1990) pravi, da mora vzgojiteljica za učinkovito vzgojno delo upoštevati naslednje zahteve ustvarjalne vzgoje:

- otroci morajo imeti dovolj časa za izvajanje raznih aktivnosti ali za odgovarjanje na vprašanja vzgojiteljice, saj velja, da se izvirne ideje ne pojavijo takoj ob zastavitvi problema, temveč za izvirnost potrebujemo več časa;
- otroci morajo dobiti ustrezno povratno informacijo o rezultatih, ki jih dosegajo; pomembno je da ta povratna informacija ni osebna, da se ne nanaša na njegovo osebnost; otroke pa je potrebno navajati tudi na samovrednotenje;
- spodbujati je potrebno otrokovo radovednost; znano je, da so predšolski otroci že po naravi izredno radovedni, vendar se moramo zavedati, da ta radovednost lahko izgine, če je ne bomo na pravilen način usmerjali.

Opisani načini spodbujanja pa ne veljajo samo za nadarjene otroke, temveč je tak način vzgoje potreben za vse. Pri delu z nadarjenimi pa moramo upoštevati še naslednje:

- podpirati je potrebno veselje in zanimanje teh otrok za odkrivanje;
- pokazati jim je potrebno, da cenimo njegove izvirne ideje, in sicer tako, da jih pohvalimo ali pa pokažemo navdušenje;
- podpreti in spodbujati je potrebno njegova posebna zanimanja in hobije;
- omogočiti jim moramo dostop do potrebnih virov informacij, kot so slovarji, leksikoni, knjige ...;
- kriteriji in merila za nadarjene otroke morajo biti primerni, upoštevati je treba, da zmorejo ti otroci običajno več kot drugi;
- posvečati se je treba potrebam in težavam vsakega nadarjenega otroka posebej, kajti ti otroci niso neka homogena skupina temveč se med seboj razlikujejo;
- skrbeti je treba tako za intelektualni kot tudi za socialni in emocionalni razvoj nadarjenih otrok, saj so na teh področjih nadarjeni največkrat prikrajšani.

4.5 Sodelovanje staršev in vzgojiteljev

Skozi medsebojno sodelovanje staršev in vzgojiteljev se razvija njihovo delo, hkrati pa pomeni združevanje tistih oseb, ki jih nadarjeni otrok potrebuje ob sebi. Osebe, ki mu nudijo podporo, dajejo možnost za izražanje, mu pomagajo pri reševanju problemov.

Šola in družina ne moreta biti izolirana ena od druge, še posebej ne pri nadarjenem otroku. Za uspešen razvoj otroka je tako izredno pomembno konstruktivno sodelovanje s starši. Če je to sodelovanje v vseh pogledih pozitivno, se lahko nadejamo izjemnega uspeha pri otroku (Lorger, 2003).

Iz več razlogov starši potrebujejo pomoč vzgojitelja. Vzgojitelji jim svetujejo, kako delati z nadarjenim otrokom, na kaj morajo biti pozorni ipd. Starši lahko prav tako v veliki meri pomagajo vzgojiteljem.

Naloga staršev je, da se zanimajo za aktivnosti svojega nadarjenega otroka tako doma kot tudi v vrtcu. Morajo mu slediti in mu zagotoviti pomoč, ko jo potrebujejo.

Pri identifikaciji nadarjenih otrok starše vzgojitelji lahko vprašajo, ali menijo, da je njihov otrok nadarjen. Tako jim damo nekaj splošnih navodil, na osnovi katerih oblikujejo svoje poglede in sodbe. Staršem lahko tudi ponudijo ocenjevalno lestvico osebnih karakteristik. Starše lahko konkretno prosijo, da povedo, če njihov otrok obvlada posamezne sposobnosti in tako dobijo še širši vpogled, ki jim pomaga pri identifikaciji (Ferbežer, 1991).

Vzgojiteljem zelo pomagajo informacije, ki jim jih starši lahko podajo glede otroka, te informacije pa so: splošno mnenje o otroku, razna opažanja v domačem okolju (interesi, dejavnosti doma, način komunikacije, samostojnost pri delu), vključenost v različne dejavnosti (šport, glasba, ustvarjalne delavnice ...) (Baloh, 2003).

Vzgojitelji lahko staršem pomagajo s svetovanjem, kako ustrezno delati z nadarjenim otrokom, da bo razvoj nadarjenega otroka napredoval. Svoja opažanja posredujejo staršem, jim predstavijo način dela, ki ga imajo.

Primerno bi bilo, da je delo usklajeno, da starši doma nadaljujejo, nadgrajujejo delo ki ga izvaja vzgojitelj in prav tako vzgojitelji upoštevajo načine dela staršev s svojimi otroki.

4.6 Inovacija miška

Inovativnost se vse bolj vrašča v razvoj vrtcev v Sloveniji. Pedagoški sistem vrtcev se spreminja v smeri aktivne udeležbe otrok in njihovih staršev. Model inovativnega vrtca oblikujejo aktivnosti, v katerih otroci konstruirajo, usvajajo in vrednotijo, rešujejo probleme, se učijo, izražajo vso svojo ustvarjalnost, si oblikujejo pozitivno samopodobo ter so v kooperativni interakciji s svojimi vrstniki in zanje pomembnimi odraslimi.

Inovacija Miška predstavlja svojevrstno socialno-pedagoško intervencijo v vrtcu. Z didaktičnim modelom projektnega dela spreminja vlogo otroka v sooblikovalca življenja v vrtcu, vlogo vzgojiteljice pa v avtonomno, kreativno pedagoško osebnost. Didaktični model je bil oblikovan tako, da deluje preventivno: preprečuje agresivnost, jezo, anksioznost, doživljanje neuspehov in stresne situacije. V model je vgrajenih več socialnih spodbud: pomoč pri oblikovanju identitete, pozitivne samopodobe, sposobnosti komunikacije, empatije, medsebojne odvisnosti in pozitivne soodgovornosti. Projektno delo razširja socialni prostor otrok. Kakovostno spreminja vrstniške odnose, vključuje mlajše in starejše otroke, odrasle obeh spolov in različnih starosti, znanj in spretnosti (Glogovec, 1995).

Inovacija Miška je primer inovacije v slovenskih vrtcih, s katerimi so v vrtce vnesli projektno vzgojno delo. Na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo so se odločili, da skupaj z nekaterimi vzgojno-varstvenimi zavodi uresničijo projekt inovacija Miška. Zanj so se odločili z namenom, da storijo nekaj več za nadarjene otroke, po daljšem razmišljanju pa so prišli do zaključka, da je potrebno pedagoški proces spremeniti za vse otroke, ne samo za nadarjene. Takšna sprememba za vse otroke hkrati zagotovi tudi možnost za razvoj nadarjenih otrok.

Inovacijo so na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo poimenovali Miška zato, ker simbolizira majhnega otroka, ki je radoveden, zvedav, dinamičen, spremenljiv, hiter, ustvarjalen, namenili pa so jo otrokom starejšim, od treh let, in njihovim vzgojiteljem.

Za cilj inovacije so določili, da naredijo nekaj več za nadarjene otroke, z izhodiščem v spremembi pedagoškega procesa, tako da bodo imeli vsi otroci boljše možnosti za osebni razvoj in razvoj svojih posebnih sposobnosti.

Izhajali so iz hipoteze, da je razvojna značilnost predšolskih otrok ustvarjalnost, oziroma da so vsi otroci ustvarjali (Glogovec, 1990).

S projektnim pedagoškim procesom, ki je kot proces primerljiv s procesom ustvarjanja, omogočamo otrokom, da razvijajo vse svoje splošne in posebne sposobnosti. To bomo dosegli tako, da bo pedagoški proces s strukturo projektnega dela omogočil:

1. dejavnosti, ki nastajajo na osnovi pobud otrok, vzgojiteljev, staršev ter življenjskega okolja;
2. intenziven razvoj otrok ob podpori in spodbudi odraslih na vseh področjih otrokovega razvoja in razvoj njihovih posebnih sposobnosti;
3. otrokom, vzgojiteljem in staršem samostojno načrtovanje življenja v vrtcu, njegovo uresničevanje, vrednotenje in skladno s tem spreminjanje;
4. spoštovanje osebnosti vsakega udeleženca v vzgojnem procesu, kooperativnost vseh sodelujočih, aktivnost vsakega posameznika;
5. otrokom in vzgojiteljem odprtost vsebin ter socialno, časovno, prostorsko in predmetno odprtost;
6. vzgojiteljem načrtovanje vzgojnega dela z razvojnimi cilji za otroke, projektom kot didaktičnim modelom ter evalviranjem pedagoškega procesa na osnovi ekonomične tehnike pisne priprave;
7. spodbude vzgojiteljem za odkrivanje, spreminjanje in spodbujanje nadarjenih otrok (Glogovec, 1995).

Pri Inovaciji Miška otroci:

- **odkrivajo** pot do informacij; sami razmišljajo, na kakšen način bi prišli do informacije, to razmišljanje verbalizirajo, narišejo načrt poti do informacij, vzgojitelj pa ga pisno opremi. Komunikacija sodelovanja poteka v smereh: otrok – vzgojitelj – otrok – drugi otroci;
- **poiščejo** vir informacij; narava (neživa, živa – tudi ljudje), knjige, revije, eksperiment, predmeti različnih vrst, mediji, računalnik in drugo. Komunikacija poteka v smereh: otrok – okolje;
- informacije **uporabljajo**; poglobljajo, prenašajo in uporabljajo v drugih okoliščinah in na različne načine. Komunikacija poteka v smereh: otrok – okolje – vzgojitelj – otrok – drugi otroci.

V tako zasnovanem projektu imajo otroci možnosti za zdrav psihofizičen razvoj, za socialne interakcije, komunikacije, svobodo doživljanja in izražanja, za radovednost, samostojnost in zavedanje samega sebe v pozitivnem smislu (Glogovec, 1990).

Z inovacijo Miška so inovacijo razvili v treh modelih:

- vsebinski model s projektnim delom in odkrivanjem in spodbujanjem nadarjenih otrok v vrtcu;
- model izobraževanja sodelavcev s predavanji, seminarji, delavnicami, individualiziranim študijem; razvili smo poseben model interveziije in supervizije;
- organizacijski model inoviranja s strukturo inovativne situacije in strukturne podpore od ravnateljic in pedagoških vodij.

Ugotovili so, da otroci pri projektnem delu s svojo izvirnostjo, neizmerno domišljijo, navdušenjem za delo in doživljanjem uspehov oblikujejo sebi lastno identiteto. Z inovacijo so spremenili vzgojni stil vzgojiteljev: od prejšnjega avtoritarnega vodenja otrok, posredovanja lastnega znanja in izkušenj k socialni-integrativni podpori otrokovega razvoja ter z neposrednimi izkušnjami, pridobljenem znanju, spretnosti in sposobnosti otrok (Glogovec, 1995).

II. EMPIRIČNI DEL

5 METODA

5.1 Opredelitev problema

V današnjem času je pojem nadarjenost deležen vse večje znanstveno raziskovalne kot tudi praktične pedagoške pozornosti. Kljub temu da obstaja mnogo definicij nadarjenosti, je vsem skupno izpostavljanje pomena zgodnjega odkrivanja nadarjenosti. Otroke moramo spodbujati, da svojo nadarjenost razvijajo in jim nuditi okolje ter dejavnosti, ki so primerne za razvoj njihovih potencialov. Eden glavnih ciljev predšolske vzgoje je, da otrokom omogočimo celovit razvoj. Nadarjeni otroci imajo nekatere posebne značilnosti in potrebe, po katerih se razlikujejo od ostalih vrstnikov, vendar pa v predšolskem obdobju težko govorimo o enotni strategiji oziroma konceptu ravnanja.

Za prepoznavanje in delo z nadarjenimi otroki sta zelo pomembni kakovost in usposobljenost vzgojiteljev. Že v času študija bi se morali vzgojitelji dobro usposobiti tudi za delo z nadarjenimi otroki. V primeru, da vzgojiteljice nadarjene otroke spregledajo in jim ne posvečajo potrebne pozornosti, lahko pripelje tudi do tega, da nadarjeni razvijejo manjvrednosti kompleks. V diplomski nalogi me zanima, kako vzgojitelji delajo z nadarjenimi otroki in ali spodbujajo njihove zmožnosti.

5.2 Raziskovalna vprašanja

1. Kako pomembno se zdi vzgojiteljem zgodnje odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki?
2. Kakšno pozornost posvečajo vzgojitelji delu z nadarjenimi otroki?
3. Ali so vzgojitelj po lastnem mnenju dovolj usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki?
4. Kako pomemben dejavnik za uspešen razvoj nadarjenih otrok so po mnenju vzgojiteljev starši?
5. Ali se med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev pojavlja razlika v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki?
6. Ali vzgojitelji z manjšim številom let delovnih izkušenj kažejo večjo pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki?

5.3 Raziskovalne hipoteze

H 1. Večini vzgojiteljev se zdi pomembno zgodnje odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki.

H 2. Večina vzgojiteljev ne posveča velike pozornosti delu z nadarjenimi otroki.

H 3. Večina vzgojiteljev ocenjuje, da niso dovolj usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki.

H 4. Večina vzgojiteljev meni, da so starši pomemben dejavnik za uspešen razvoj nadarjenih otrok.

H 5. Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev se pojavlja razlika v njihovi pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki.

H 6. Vzgojitelji z manjšim številom let delovnih izkušenj kažejo večjo pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki.

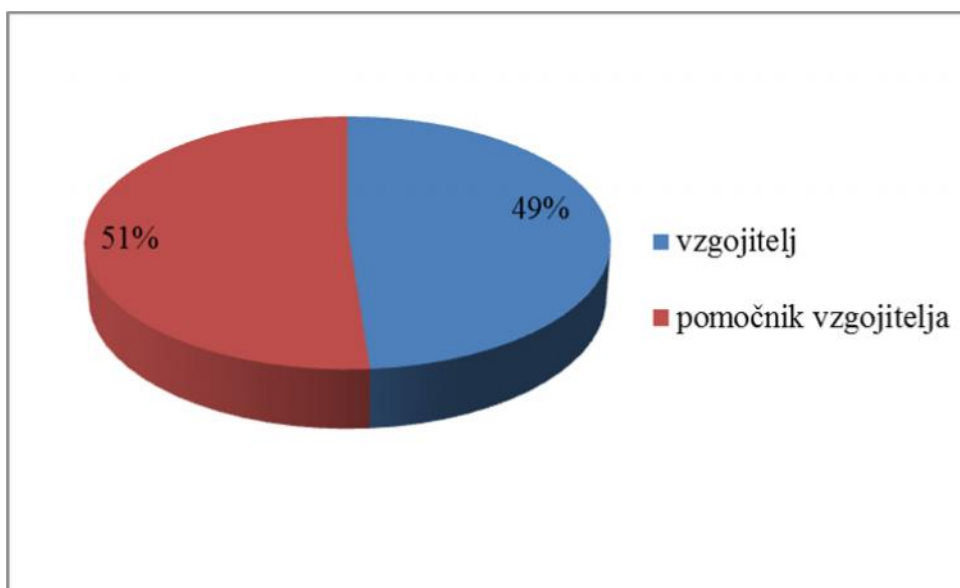
5.4 Osnovna raziskovalna metoda

Pri empiričnem delu diplomske naloge sem uporabila deskriptivno in kavzalno – neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja.

5.5 Vzorec

Vzorec raziskave je neslučajnostni in priložnostni. V raziskavo sem vključila 82 vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic. Raziskavo sem izvedla v Vrtcu Vojke Napokoj pri Osnovni šoli Jurija Vege Moravče, v Vrtcu Mengeš, v Osnovni šoli Komenda – Moste, Vrtec Mehurčki, in v Vrtcu Ciciban Ljubljana, enota Ajda.

Graf 1: Struktura anketiranih glede na delovno mesto

Iz grafa je razvidno, da je bilo v raziskavo vključenih skoraj enak odstotek vzgojiteljev (49 %) kot pomočnikov vzgojiteljev (51 %).

Tabela 1: Struktura anketiranih glede na stopnjo izobrazbe in delovno mesto

Stopnja izobrazbe	Srednja šola		Visoka strokovna šola		Univerzitetna izobrazba		Drugo: višja strokovna šola		Skupaj	
	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
Delovno mesto										
Vzgojitelj	8	20,0	25	62,5	5	12,5	2	5,0	40	100,0
Pomočnik vzgojitelja	38	90,5	3	7,2	1	2,3	0	0,0	42	100,0
Skupaj	46	56,1	28	34,1	6	7,4	2	2,4	82	100,0

Tabela prikazuje, da ima več kot polovica (56 %) anketiranih srednješolsko izobrazbo, 34,1 % ima končano visoko strokovno šolo, 7,4 % jih ima univerzitetno izobrazbo, pod drugo pa so anketirani navedli le končano višjo strokovno šolo (5,0 %).

Med vzgojitelji jih ima 20,0 % končano srednjo šolo, 62,5 % visoko strokovno šolo, 12,5 % univerzitetno izobrazbo ter 5,0 % višjo strokovno šolo.

90,5 % pomočnikov vzgojiteljev ima končano srednjo šolo, 7,2 % jih ima končano visoko strokovno šolo, 2,3 % pa jih ima univerzitetno izobrazbo.

Tabela 2: Struktura anketiranih glede na leta delovnih izkušenj

	f	f%
0 – 9	37	45,1
10 – 19	27	32,9
20 – 29	9	11,0
30 – 39	9	11,0
Skupaj	82	100,0

Izmed vseh anketiranih vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev ima 45,1 % od 0 – 9 let delovnih izkušenj, 32,9 % 10 – 19 let, 11,0 % 20 – 29 let in 11,0 % jih ima 30 – 39 let delovnih izkušenj.

Menim, da imajo vzgojitelji z več let delovnih izkušenj in z višjo stopnjo izobrazbe več znanja in izkušenj na področju dela z nadarjenimi otroki.

5.6 Postopki zbiranja podatkov

S pomočjo anketnega vprašalnika sem zbirala podatke v mesecu januarju 2012. V raziskavo sem vključila 4 vrtce (Vrtec Vojke Napokoj pri Osnovni šoli Jurija Vege Moravče, Vrtec Mengeš, Osnovno šolo Komenda – Moste – Vrtec Mehurčki in Vrtec Ciciban Ljubljana – enota Ajda).

V vse vrtce sem pred začetkom raziskave poklicala in se dogovorila za sodelovanje. Nekaj vprašalnikov sem vzgojiteljem in pomočnikom vzgojiteljev razdelila sama, ostale vprašalnike pa so razdelili zaposleni v teh vrtcih.

Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev so imeli teden dni časa, da vprašalnike vrnejo. Od 95 oddanih anketnih vprašalnikov sem jih vrnjenih dobila 82, kar pomeni, da je bila odzivnost 86,3 %.

5.7 Merski instrument

Za merski instrument sem izbrala vprašalnik, ki sem ga sestavila sama. Vsebuje vprašanja zaprtega (3., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 12., 13. in 14. vprašanje), odprtega (1. vprašanje), kombiniranega tipa (10. vprašanje) in ocenjevalne lestvice (2. in 7. vprašanje).

Vprašalnik je bil anonimen, vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev so navedli le nekaj osnovnih podatkov, kot so zaposlitev, leta delovnih izkušenj, stopnja izobrazbe in zadovoljstvo v poklicu.

5.8 Postopek obdelave podatkov

Za obdelavo podatkov sem uporabila izračun povprečnih vrednosti, odstotke (f %) in χ^2 preizkus hipoteze neodvisnosti.

Podatke sem prikazala v obliki tabel, grafov in v besedni obliki.

5.9 Rezultati in interpretacija

5.9.1 Značilnosti nadarjenih otrok z vidika presoje vzgojiteljev

Nadarjeni otroci so prav tako otroci kot vsi ostali, le da od svojih vrstnikov izstopajo na enem ali več področjih. Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev naj bi poznali značilnosti nadarjenih otrok, jih prepoznali in jim tudi nudili spodbudno okolje ter dejavnosti, v katerih bi svoj talent še razvijali. V raziskavi sem želela ugotoviti, kakšno je mnenje strokovnih delavcev o značilnosti nadarjenih otrok. S prvim vprašanjem sem jih tako spodbudila, da o tem razmislijo in svoje mnenje tudi napišejo.

Izmed vseh anketiranih jih 8 (9,7 %) ni odgovorilo na to vprašanje. Najpogosteje navedena značilnost (84 %) je bila, da odstopajo od svojih vrstnikov – na določenem področju, na katerem se nadarjenost kaže. Poleg tega so navajali tudi po več različnih značilnosti, ki sem jih razvrstila glede na to, ali gre za pozitivne ali negativne značilnosti.

Pozitivne značilnosti:

Nadarjeni otroci razumejo hitreje od ostalih otrok, imajo izvirne rešitve, ki jih iščejo sami, brez pomoči odraslega. Dosegajo nadpovprečne rezultate, izpolnjujejo naloge, ki jih vrstniki ne zmorejo, so zelo radovedni, večinoma so zelo zgovorni in imajo dobro razvite jezikovne sposobnosti. Se izražajo v lepih povezanih stavkih. Zelo dobro in hitro opazujejo imajo pa tudi dober spomin. Dojemajo zveze med vzrokom in posledico, znajo logično razmišljati, so samostojni, izvirni in imajo bogato domišljijo. Sami se znajo zaposliti in so pri določenih zaposlitvah zelo vztrajni, samoiniciativni. Zelo radi raziskujejo nove stvari, so vedoželjni in družabni. Imajo veliko vprašanj in pri vprašanjih, ki jih postavljajo odrasli, imajo prvi odgovor, tudi če niso pravilni. So neodvisni in znajo misliti s svojo glavo ter ne pustijo, da drugi odločajo namesto njih. V veliko primerih so duhoviti in imajo zanimive predloge. So razgledani, imajo več predznanja, hitreje in z manj truda se naučijo brati in pisati. So dobri pri vodenju skupine in organizaciji. Zanima jih veliko različnih stvari, na gibalnem področju pa so zelo spretni. So živahni, ustvarjalni in iznajdljivi, težave, spore pa poskušajo reševati sami brez pomoči odrasle osebe. So zelo aktivni, sproščeni in natančni. Navdušeni so nad različnimi dejavnostmi in jih bi kar naprej ponavljali. Radi hodijo na tekmovanja, zanimajo jih stvari, ki niso 'primerne' za njihovo starost in zelo radi se družijo s starejšimi (odraslimi) ljudmi.

Negativne značilnosti:

Za nadarjene otroke je značilna dolgočasnost, nemirnost pri dejavnostih, nestrpnost, vzbujajo potrebo po pozornosti. So moteči in vedno želijo odgovarjati prvi. Večkrat se dolgočasijo, delajo neumnosti. Na nekaterih področjih so lahko podpovprečni, njihovo vedenje pa je lahko včasih problematično. Če nadarjeni otroci niso ustrezno obravnavani, so lahko zelo naporni. Nekateri so zaprti vase in niso socializirani. Povzročajo razne incidente, da opozorijo nase. So zahtevni in ves čas postavljajo vprašanja. Pogosto tudi skačejo v besedo in vzgojiteljem onemogočajo dobro delo. Zanje je značilna trma, hiperaktivnost in svojestreljivost. Če so dejavnosti prelahke zanje, njihovo zanimanje upade in povzročajo težave.

Kar nekaj anketiranih je navedlo tudi odgovor, da se značilnosti zelo razlikujejo od otroka do otroka, saj je odvisno, na katerem področju se nadarjenost kaže.

Iz odgovorov anketiranih lahko povzamemo, da strokovni delavci otrokom pripisujejo predvsem pozitivne lastnosti in da je odstotek anketiranih, ki nadarjenim pripisujejo negativne značilnosti, manjši (16 %), kar je skladno tudi z rezultati raziskave Prelec (2003), ki je sicer vključila učitelje in študente. Tudi pri njeni raziskavi je prevladoval odstotek anketiranih, ki so izpostavljali predvsem pozitivne značilnosti nadarjenih otrok.

5.9.2 Pomembnost odkrivanja in dela z nadarjenimi otroki

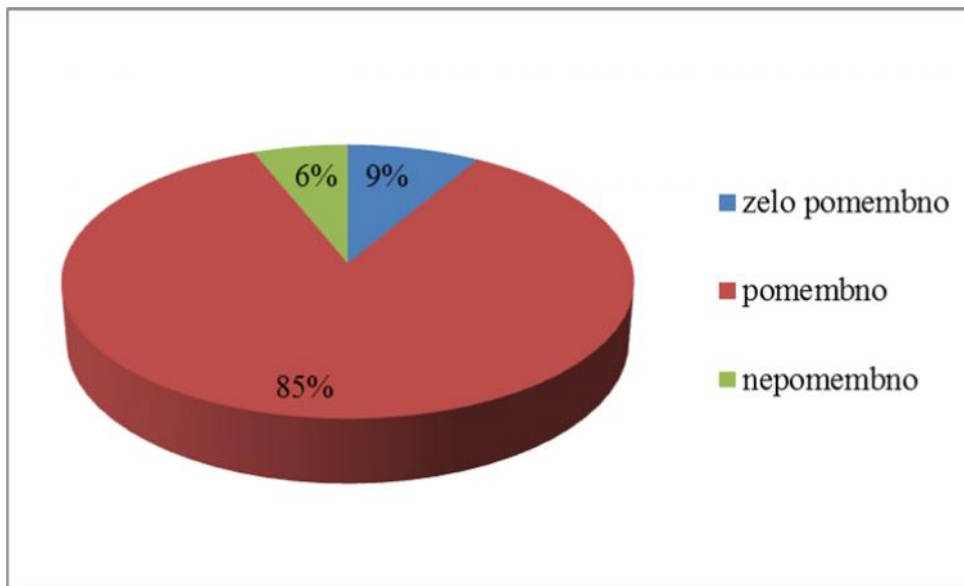
Nadarjeni otroci potrebujejo našo pomoč pri svojem razvoju. Najprej je pomembno, da te otroke odkrijemo in jim nato nudimo spodbudno okolje za njihov razvoj. V raziskavi me je zanimalo, ali se vzgojitelji pomembnosti odkrivanja in dela z nadarjenimi otroki zavedajo in če se jim to zdi primerno.

Tabela 3: Mnenje vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev o primernosti posvečanja dodatne pozornosti oziroma dela z nadarjenim otrokom

	da	ne	skupaj
f	69	13	82
f %	84,1	15,9	100,0

Med vsemi anketiranimi vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev jih je na vprašanje: »Ali bi morali po njihovem mnenju nadarjenim otrokom posvečati dodatno pozornost oziroma z njimi delati na njim primeren specifičen način?« večina (84,1 %) odgovorila z da, 15,9 % anketiranih pa je na vprašanje odgovorilo z ne.

Graf 2: Pomembnost odkrivanja in dela z nadarjenimi otroki po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

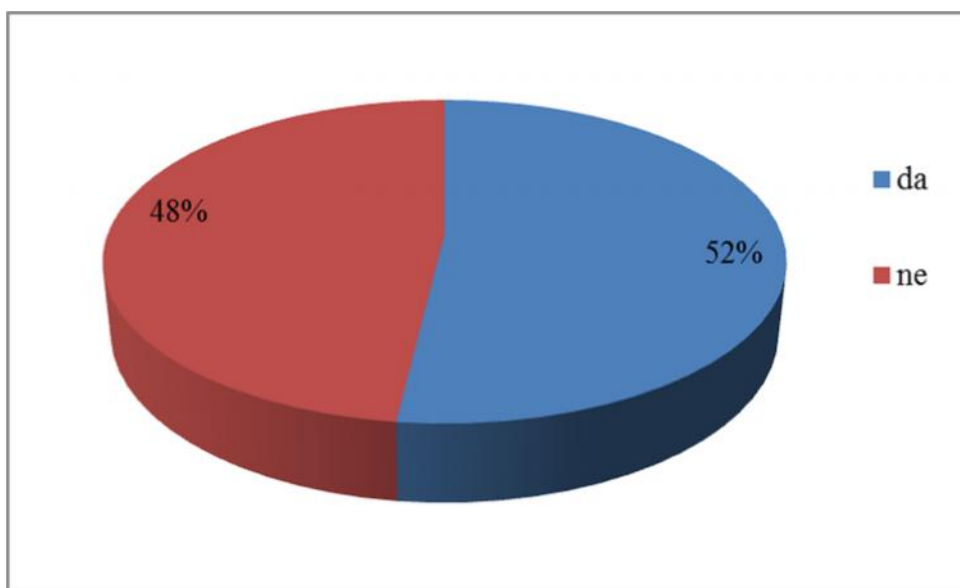
Iz grafa je razvidno, da je na vprašanje: »Kako pomembno se jim zdi odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki?« 85 % vseh anketiranih odgovorilo, da se jim zdi to pomembno, 9 % anketiranih se zdi zelo pomembno, 6 % anketiranih meni, da je odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki nepomembno.

Razveseljiv je podatek, da je več kot polovica vseh anketiranih mnenja, da bi se moralo nadarjenim otrokom posvečati dodatno pozornost oziroma z njim delati na primeren način, ter da je posvečanje pozornosti nadarjenim otrokom pomembno. S tem potrjujem svojo hipotezo *H 1. Večini vzgojiteljem se zdi pomembno zgodnje odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki.*

To kaže na zavedanje strokovnih delavcev, da otroci potrebujejo našo pomoč, če želimo, da njihov razvoj napreduje. To je pomembno za vse otroke, za nadarjene pa še toliko bolj, saj se le-ti lahko večkrat počutijo drugačne. Če se to zgodi, se lahko otrok zapre vase in to negativno vpliva na njegovo osebnost, njegov razvoj. Mnenja sem, da zaposleni v vrtcih tako prevzemajo odgovornost za uspeh nadarjenih otrok tudi na svoja ramena. Razumejo svojo vlogo pri tem, kako pomemben vpliv imajo na otroke, tako na nadarjene kot tudi ostale.

5.9.3 Posvečanje pozornosti delu z nadarjenimi otroki

Graf 3: Struktura anketiranih glede na izkušnje z nadarjenimi otroki v skupini

Na vprašanje: »Ali so imeli v svoji skupini že kdaj nadarjenega otroka?« jih je 52 % odgovorilo z da, 48 % pa, da nadarjenega otroka v skupini še niso imeli.

To je bilo v nasprotju z mojimi pričakovanji, tudi ko sem potem izračunala povprečno število let delovnih izkušenj (12,5 let), sem mnenja, da je odstotek anketiranih, ki še ni imel izkušenj z nadarjenimi otroki, dokaj velik. Možna razlaga je, da v skupini res niso imeli nadarjenih otrok ali pa da le-teh niso prepoznali, kar pa je strah vzbujujoče, saj lahko to pomeni, da kar nekaj otrok v predšolski dobi ni imelo primerne okolja za razvoj svojih potencialov.

Tabela 4: Mera posvečanja pozornosti vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev delu z nadarjenimi otroki

	veliko	srednje	malo	neodgovorjeni	skupaj
f	3	44	21	14	82
f %	3,7	53,6	25,6	17,1	100,0

Izmed vseh anketiranih vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev jih 3,7 % posveča veliko pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 53,6 % srednje, 25,6 % delu z nadarjenimi otroki posveča malo pozornosti. 17,1 % jih na vprašanje ni odgovorilo, kar pa so utemeljili, da sami še niso imeli izkušenj z nadarjenimi otroki, v skupini še niso imeli nadarjenega otroka

in tako na vprašanje ne morejo odgovoriti. Nekaj izmed anketiranih, ki še niso imeli izkušenj z nadarjenim otrokom, so vseeno obkrožili, v kolikšni meri posvečajo pozornost delu za nadarjenimi otroki in utemeljili, da če bi nadarjenega otroka imeli, ocenjujejo koliko pozornosti bi jim posvečali, glede na izkušnje, ki jih imajo z delom z drugimi otroki..

Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev so svoje odločitve utemeljili. Izmed 82-ih anketiranih jih 11 (13,4 %) ni utemeljilo svojega odgovora, prav vsi, ki svoje odločitve niso utemeljili, so odgovorili, da so srednje pripravljeni posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki.

Utemeljitev sem razdelila v dva sklopa, in sicer z lastnega vidika (vzgojitelja) in z vidika otroka.

Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki so v **veliki meri** pripravljeni posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, so svoje odgovore utemeljili le z vidika otroka. Menijo, da nadarjen otrok potrebuje veliko dodatne pozornosti, spodbud, izzivov in razumevanja. Otroku želijo nuditi optimalne možnosti za razvoj in želijo zadostiti njegovim potrebam, ker le tako lahko otrokov razvoj napreduje.

Odgovore vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev, ki so pripravljeni posvečati **srednje** veliko pozornosti, sem razvrstila v dva že zgoraj navedena sklopa.

1. Utemeljitev z lastnega vidika

Menijo, da je v skupini preveč otrok, da bi se lahko vsakemu individualno posvečali. Sami normativi in program ne dopuščajo, da bi se lahko v veliki meri posvečali delu z nadarjenimi otroki. V vsej množici otrok najdeš dokaj malo časa še za dodatno delo z nadarjenim otrokom. V skupini štiriindvajsetih otrok se je težko ukvarjati in posvečati pozornost samo nadarjenim, vsaj ne v tolikšni meri, kot jo potrebujejo. V oddelkih je preveliko število ostalih projektov in podobnih stvari (natečajev, skupne dejavnosti ...), ki jim vzamejo veliko časa. Pozorni so na to, da ostalih otrok ne zanemariš, zapostaviš, saj morajo biti do vseh enaki. Ker je vedno več otrok, ki potrebujejo veliko časa za razumevanje določenih stvari in enostavno zmanjka časa še za nadarjene, kar pa se jim ne zdi prav. Težko se jim veliko posvečajo, saj jim veliko časa vzame tudi dodatno delo z otroki, ki imajo različne primanjkljaje. Pozornost posvečajo v okviru svojih zmožnosti. V vrtcu je za to mogoče še prezgodaj, sami se ravnavajo po načelu demokratičnosti – zanje so vsi otroci enaki in vsem se trudijo posvetiti dodatno pozornost. Menijo, da je odvisno tudi

od tega, koliko nadarjenih je v skupini, če so vanjo vključeni tudi otroci s posebnimi potrebami in tako je potrebno program prilagajati na več načinov.

2. Utemeljitev z vidika otroka

Anketirani so menili, da otroku nudijo dodatno pozornost, ko jo le-ta želi oziroma ko pomoč potrebuje. Veliko je odvisno od same skupine in posameznega otroka. Mnenja so tudi, da mora biti nadarjen otrok deležen dodatne pozornosti, dodatnih nalog, kar pa je delno izvedljivo, saj vsak otrok potrebuje dovolj pozornosti. Spodbujajo želeno vedenje pri otroku, ustrezno komunikacijo, podpiranje njegovih sposobnosti in starosti (primerno) ustrezno samostojnost. Otroke več vključujejo v dejavnosti in v organizacijo. Več časa posvetijo pripravi, prilagojeni za nadarjenega otroka, manj pa sami izvedbi. Napisali so tudi, da staršem predlagajo vpis v razne dodatne dejavnosti (npr. slikarska šola, plesna šola ...) glede na to, na katerem področju se nadarjenost kaže. Dejavnosti, ki jih načrtujejo, prilagodijo nadarjenim otrokom, tako da so zanje bolj zahtevne. Dalo bi se narediti več, potrebno pa bi bilo imeti več znanja, kompetenc.

Anketirani, ki so izrazili, da so pripravljene posvečati **malo** pozornosti delu z nadarjenimi otroki, so podajali podobne utemeljitve kot anketirani, ki so pripravljene posvečati srednje veliko pozornosti.

1. Utemeljitev z lastnega vidika

Anketirani so napisali, da ni dovolj časa v skupini, da bi se vsakemu otroku individualno posvečali, poleg še ostalih, ki so lahko gibalno ovirani, otroci s posebnimi potrebami, živahni otroci ipd. Nekateri svoja opažanja o otroku posredujejo staršem in svetujejo, kam naj ga le-ti vključijo. Pogosto so svoje odgovore utemeljili, da nimajo izkušenj z nadarjenimi otroki ali da se ne čutijo dovolj strokovno usposobljene. Skupine v vrtcih so zelo velike in redni program vzame veliko časa. Ena od utemeljitev pa je bila tudi, da dodatne pozornosti ne posveča, saj se je po porodniškem dopustu ravno dobro vrnila v skupino in otroke šele spoznava, kljub temu da nekatere pozna že od prej.

2. Utemeljitev z vidika otroka

Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev menijo, da so vsi otroci enakovredni in da nadarjenih ne želijo izpostavljati in jim posvečati preveč dodatne pozornosti ter tako zanemariti ostale. Zaradi velikega števila otrok v skupini je posvečanje dodatne pozornosti zelo težko, lahko

mu ponudimo rekvizite, izkušnjsko bogato okolje, ki bi ga še bolj spodbujalo in ga ne bi dolgočasilo. Menijo, da imajo v vrtcu toliko različnih dejavnosti, iger, da imajo vsi otroci dovolj možnosti, da se nad kakšno navdušijo, potem jih pa obnavljajo skozi vse leto – tiste, ki so jim bolj všeč, še pogosteje (npr. lego kocke, risanje, plastelin itd.). Ker sklepajo, da nadarjen otrok že veliko ve, da to že zna, mu posledično posvečajo manj pozornosti.

Če povzamem, je pripravljenost vzgojiteljev za delo z nadarjenimi otroki kar primerna in se ne sklada z mojimi pričakovanji. Skozi leta mojega praktičnega izobraževanja in študentskega dela v vrtcu nisem opazila, da bi katera vzgojiteljica ali pomočnica posvečala dodatno pozornost nadarjenim otrokom, zato so bila takšna tudi moja pričakovanja. Glede na to, da je na prejšnje vprašanje več kot polovica anketirancev odgovorila, da v skupini še ni imela izkušenj nadarjenega otroka, je razveseljiv rezultat na pravkar predstavljeno vprašanje, saj pomeni, da obstajajo vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki se nadarjenim otrokom posvečajo oziroma to razumejo kot pomemben del njihovega strokovnega dela. Kar nekaj izmed anketiranih je pri utemeljitvi tudi napisalo, da čeprav še niso imeli nadarjenega otroka, ocenjujejo, v kolikšni meri bi jim bili pripravljene posvečati pozornost. Vendar sem mnenja, da ti rezultati niso popolnoma realni, saj se v dejanski situaciji lahko hitro kaj spremeni in bi to lahko pomenilo, da nadarjeni otroci ne bi dobili potrebne spodbude s strani strokovnih delavcev.

Kljub temu hipotezo *H 2. Večina vzgojiteljev ne posveča velike pozornosti delu z nadarjenimi otroki*, glede na dobljene rezultate zavračam.

Primerjala sem tudi pripravljenost posvečanja pozornosti delu z nadarjenimi otroki glede na zadovoljstvo v poklicu.

Tabela 5: Pripravljenost posvečanja pozornosti delu z nadarjenimi otroki glede na zadovoljstvo v poklicu

pripravljenost za delo z nadarjenimi	veliko		srednje		malo		neodgovorjeni		skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Zelo zadovoljen	2	2,8	40	57,1	16	22,9	12	17,2	70	100,0
Srednje zadovoljen	1	8,3	4	33,3	5	41,7	2	16,7	12	100,0
Nezadovoljen	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
skupaj	3	3,7	44	53,6	21	25,6	14	17,1	82	100,0

Izmed vseh anketiranih ni nihče od njih odgovoril, da je nezadovoljen v poklicu, več kot polovica pa jih je zelo zadovoljnih v svojem poklicu, kar je zelo pozitiven rezultat.

Med anketiranimi, ki so zelo zadovoljni v svojem poklicu, sta 2 (2,8 %) odgovorila, da sta pripravljena posvečati veliko pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 57,1 % jih je odgovorilo, da so srednje pripravljene posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, 22,9 % malo, 17,2 % pa jih na vprašanje ni odgovorilo.

Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki so srednje zadovoljni v svojem poklicu, je 1 (8,3 %) odgovoril, da je v veliki meri pripravljen posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, 33,3 % jih je odgovorilo, da so srednje pripravljene posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, 41,7 % malo, dva pa na vprašanje nista odgovorila.

Poleg dejanskega dela z nadarjenimi otroki me je zanimalo tudi, kakšne so po mnenju strokovnih delavce njihove možnosti za delo z nadarjenimi otroki.

Tabela 6: Možnosti za individualno delo z nadarjenimi otroki v redni skupini po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

	f	f %
Dobre: program je organiziran tako, da dopušča veliko prilagajanja vsakemu otroku	8	9,8
Srednje dobre: smo dokaj omejeni vendar je z iznajdljivostjo mogoče veliko narediti za nadarjenega otroka	57	69,5
Slabe: smo precej omejeni, zaradi prenatrpanosti z različnimi projekti	15	18,3
Drugo: v vrtcu nadarjenih ne izpostavljam	1	1,2
Drugo: bolj slabe, ker imam v skupini otroke stare 1 – 6 let	1	1,2
Skupaj	82	100,0

Iz tabele lahko razberemo, da je na vprašanje 9,8 % vseh anketiranih odgovorilo, da imajo po njihovem mnenju dobre možnosti za individualno delo z nadarjenimi otroki znotraj redne skupine, več kot polovica (69,5 %) jih je odgovorilo, da so možnosti srednje dobre, 18,3 % pa jih je odgovorilo, da so možnosti slabe. Kot druge odgovore pa je 1,2 % anketiranih navedlo, da v vrtcu nadarjenih otrok ne izpostavlja, 1,2 % pa da so možnosti bolj slabe, ker ima v skupini otroke stare 1 – 6 let.

5.9.4 Usposobljenost vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev za delo z nadarjenimi otroki

Za dobro delo z nadarjenimi otroki je pomembno, da so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev za to primerno usposobljeni. V raziskavi me je zanimalo, kaj o tem mislijo sami, ali se čutijo dovolj usposobljene ali ne.

Tabela 7: Ocena vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev o lastnem poznavanju specifičnih lastnosti, značilnih za nadarjene otroke

	1	2	3	4	5	Skupaj
f	3	8	50	20	1	82
f %	3,7	9,7	61	24,4	1,2	100,0

Na vprašanje: »Kako bi ocenili lastno poznavanje specifičnih lastnosti, ki so značilne za nadarjene otroke?« so anketirani odgovore podajali na ocenjevalni lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da jih sploh ne poznajo, 5 pa da jih poznajo zelo dobro.

Iz tabele lahko razberemo, da so trije (3,7 %) anketirani lastno poznavanje ocenili z 1, 9,7 % z 2, več kot polovica (61,0 %) s 3, 24,2 % s 4 in eden (1,2 %) s 5.

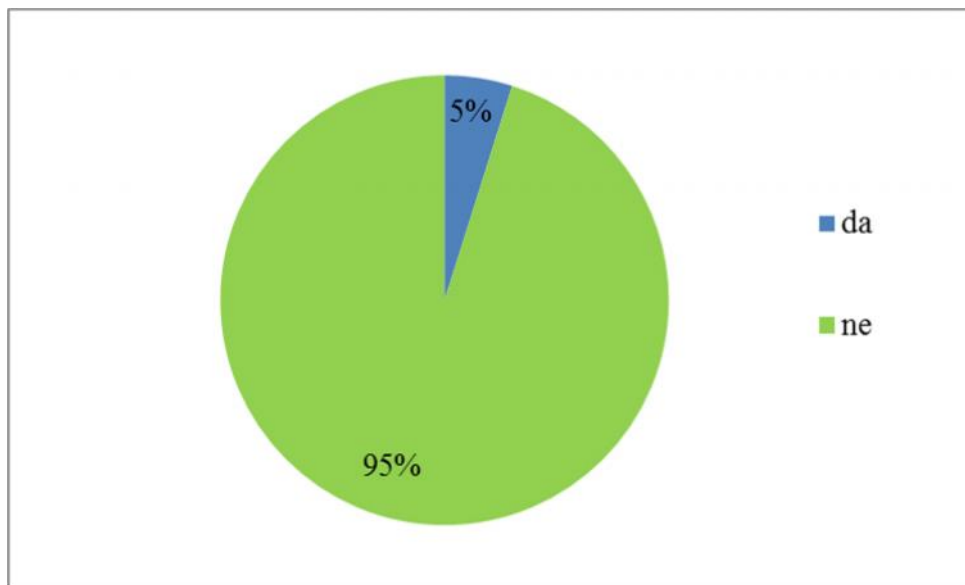
Tabela 8: Način pridobitve informacij o problematiki nadarjenih otrok

	f	f %
v času študija	25	23,6
z dodatnim izobraževanjem	18	17,0
s samoizobraževanjem (knjige, revije, internet ...)	54	51,0
drugo: jih nisem pridobil	7	6,6
drugo: preko izkušenj	1	0,9
drugo: spremljanje svojega otroka	1	0,9
skupaj	106	100,0

Izmed vseh anketiranih, vključenih v raziskavo, jih je 23,6 % odgovorilo, da je največ informacij o problematiki nadarjenih otrok pridobilo v času študija, 17,0 % z dodatnim izobraževanjem, 51,0 % s samoizobraževanjem preko posameznih revij, knjig, interneta in

podobno. Kot druge odgovore pa so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev navedli da informacij sploh niso pridobili, teh je bilo 6,6 %, 0,9 % jih je odgovorilo, da so informacije dobili preko izkušenj, 0,9 % pa ob spremljanju lastnega otroka, ki je bil nadarjen.

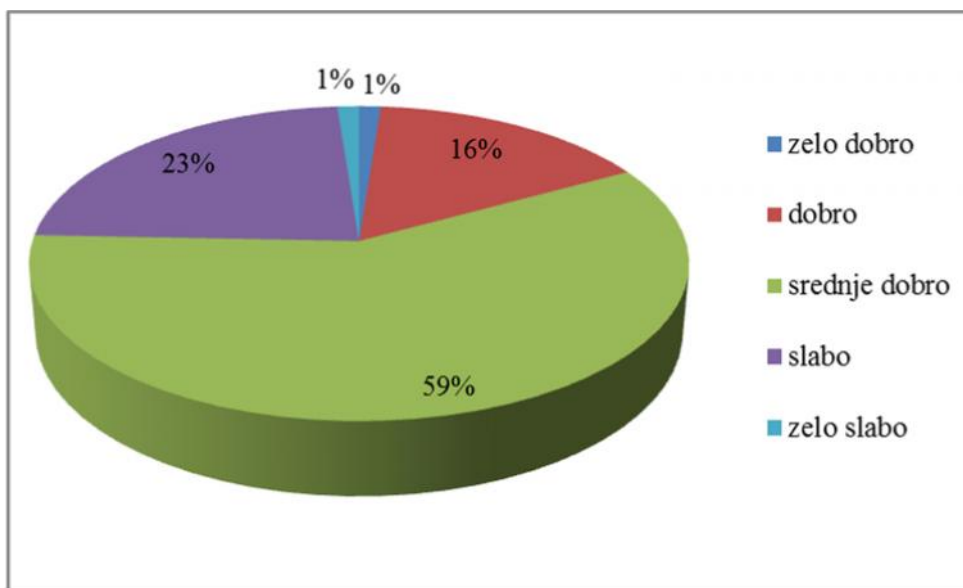
Graf 4: Količina znanja s področja dela z nadarjenimi otroki pridobljena v času študija

Iz grafa lahko razberemo, da večina, kar 95 % vseh anketiranih, meni, da v času študija niso pridobili zadostne količine znanja s področja dela z nadarjenimi otroki, medtem ko jih le 5 % meni, da je bila količina znanja, pridobljena v času študija, zadostna.

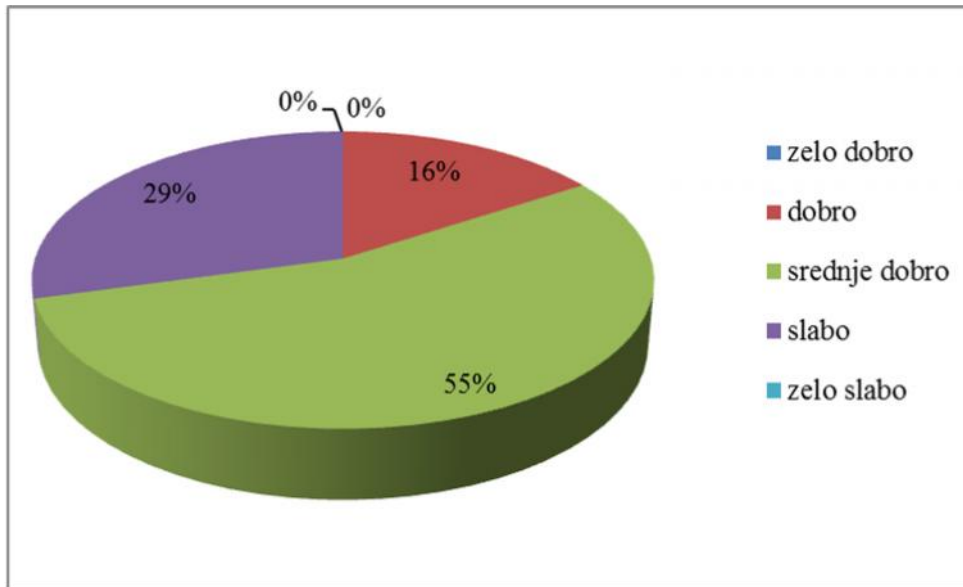
Zelo zanimiv in hkrati skrb vzbujajoč se mi zdi podatek, da je večina anketiranih mnenja, da v času študija niso dobili dovolj znanja, informacij s področja problematike nadarjenih otrok. To se sklada tudi s prejšnjim rezultatom, ko je le četrtnina anketiranih mnenja, da so informacije o nadarjenih otrocih pridobili v času študija, ostalo pa je rezultat njihove samoiniciative. Po mojem mnenju bi morali temu področju v izobraževalnih ustanovah posvečati več časa in nuditi več informacij, znanja povezanega z delom in prepoznavanjem nadarjenih otrok. Dobra usposobljenost na tem področju bi povečala tudi suverenost strokovnih delavcev in vse skupaj bi pripomoglo k zagotavljanju boljših pogojev za nadarjene otroke, ki so naša prihodnost. Hkrati so rezultati tudi pokazatelj, da se anketirani zavedajo pomembnosti znanja o določenem področju in kažejo pripravljenost na izobraževanje in izpopolnjevanje, kar jim je v veliko pomoč pri njihovem delu.

Graf 5: Lastna usposobljenost za prepoznavanje nadarjenih otrok po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

Graf prikazuje, da več kot polovica (59 %) anketiranih meni, da so sami srednje dobro usposobljeni za prepoznavanje nadarjenih otrok, 23 % jih ocenjuje svojo usposobljenost kot slabo, 16 % kot dobro, 1% kot zelo dobro in prav tako 1 % anketiranih meni, da so zelo slabo usposobljeni za prepoznavanje nadarjenih otrok.

Graf 6: Lastna usposobljenost za delo z nadarjenimi otroki po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

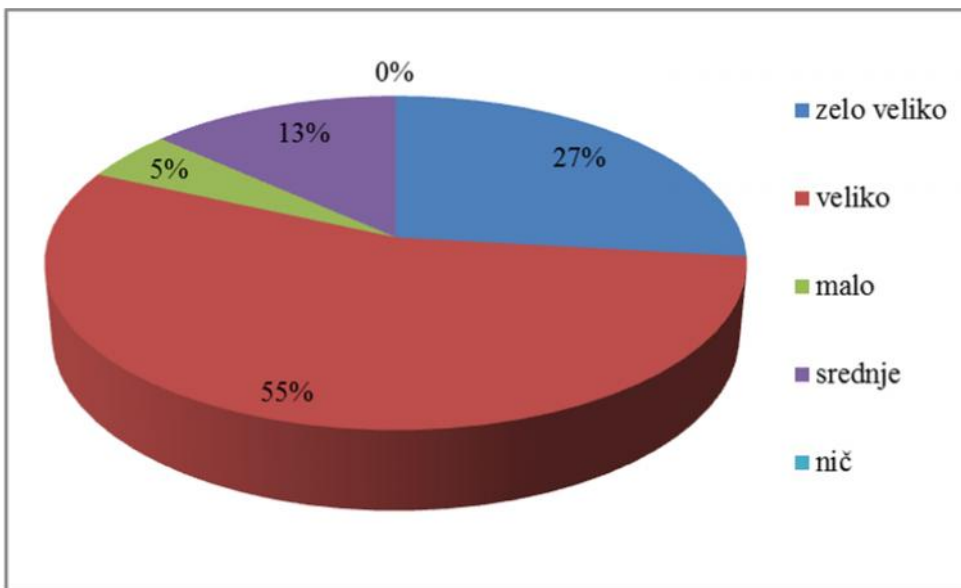
55 % anketiranih meni, da so sami srednje dobro usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki, 29 % da so slabo usposobljeni, 16 % da so dobro usposobljeni, noben od anketiranih pa ne meni, da je zelo dobro ali zelo slabo usposobljen za delo z nadarjenimi otroki.

Če torej povzamemo, so rezultati raziskave pokazali, da so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev po lastnem mnenju srednje dobro usposobljeni za delo in prepoznavanje nadarjenih otrok. Glede na to svojo hipotezo *H 3: Večina vzgojiteljev ocenjuje, da niso dovolj usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki.* zavračam.

Lahko povlečemo vzporednice z raziskavo, ki jo je izvedla Petra Prelec (2003). Raziskavo je sicer izvedla med učitelji, vendar se mi zdijo rezultati primerljivi, saj gre prav tako za strokovne delavce, ki naj bi bili usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki. Rezultati so pokazali, da se kar tretjina anketiranih ne čuti dovolj usposobljene za delo z nadarjenimi otroki. V moji raziskavi pa jih približno četrtnina meni, da niso primerno usposobljeni.

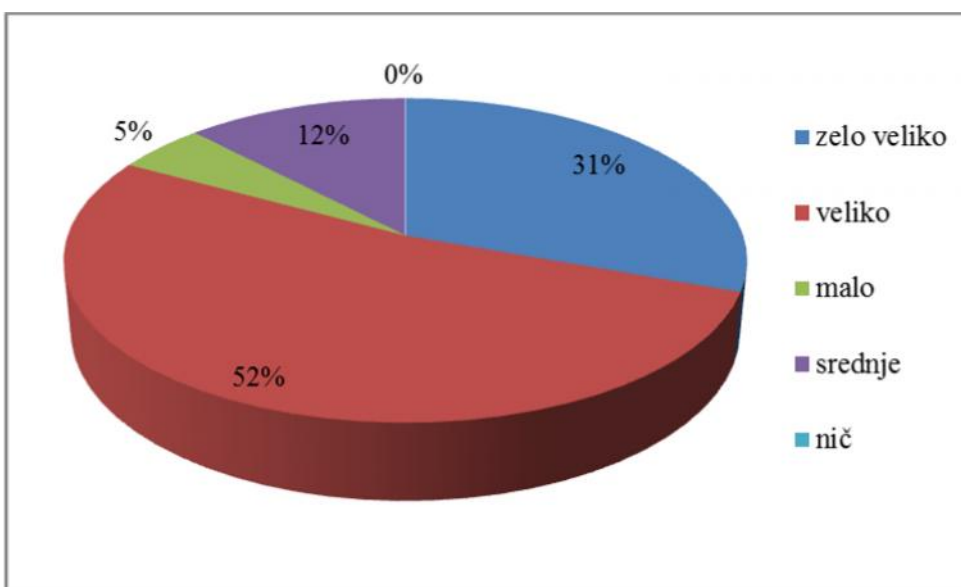
Zanimalo me je tudi, kolikšno količino znanja si želijo strokovni delavci pridobiti na posameznih področjih, povezanih s problematiko nadarjenih otrok.

Graf 7: Količina informacij, ki jih želijo pridobiti s področja specifičnih lastnosti nadarjenih otrok

Graf prikazuje, da si izmed vseh anketiranih s področja specifičnih lastnosti nadarjenih otrok kar 55 % želi pridobiti veliko količino informacij, 27 % zelo veliko, 13 % srednje, 5 % malo, nihče pa ni odgovoril, da si ne želi pridobiti dodatnih informacij s področja specifičnih lastnosti nadarjenih otrok.

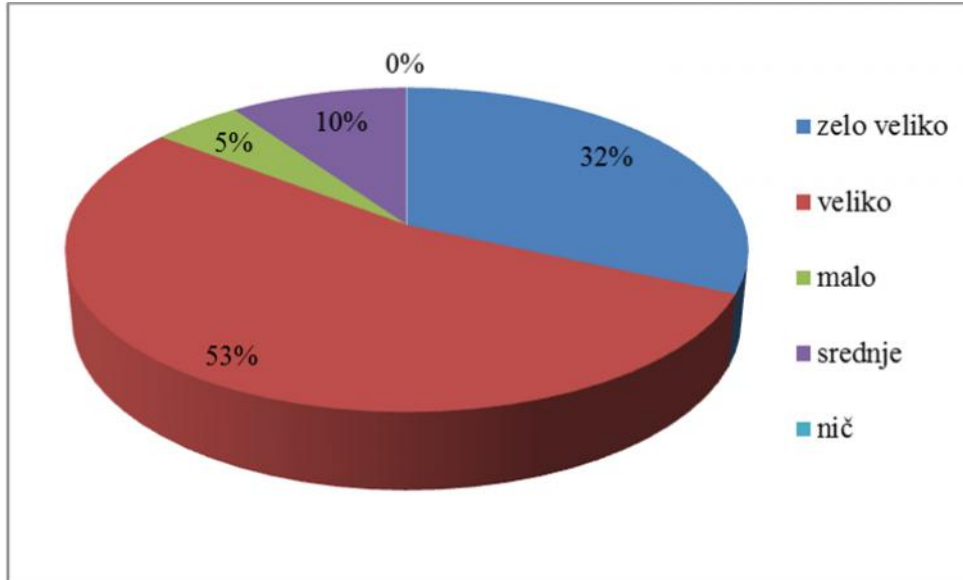
Graf 8: Količina informacij, ki si jih želijo pridobiti s področja prepoznavanja nadarjenih otrok

Iz grafa lahko razberemo, da si več kot polovica (52 %) anketiranih želi pridobiti veliko znanja s področja prepoznavanja nadarjenih otrok, 31 % zelo veliko, 12 % srednje, 5 %

malo in nihče ni odgovoril, da si ne želi pridobiti dodatnih informacij s področja prepoznavanja nadarjenih otrok.

Graf 9: Količina informacij, ki si jih želijo pridobiti s področja dela z nadarjenimi otroki

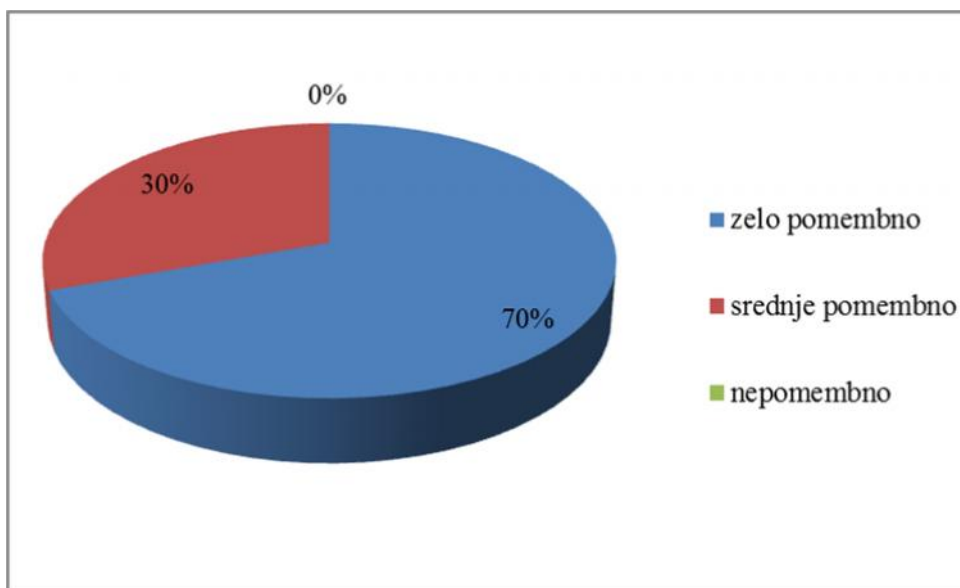

Na področju dela z nadarjenimi otroki 53 % anketiranih želi pridobiti veliko količino informacij, 32 % zelo veliko, 10 % srednje, 5 % malo in nihče ni odgovorili, da si ne bi želel pridobiti dodatnih informacij s področja dela z nadarjenimi otroki.

5.9.5 Starši kot dejavnik uspešnega razvoja nadarjenih otrok

Sodelovanje med staršem in vrtcem je zelo pomembno, saj je namen, da bi bila vzgoja doma in v vrtcu čim bolj usklajena. To je pomembno pri vseh otrocih, še bolj pa pri otrocih, ki imajo posebne zahteve, potrebe, primanjkljaje. Mednje sodijo tudi nadarjeni otroci.

Graf 10: Pomembnost sodelovanja staršev in vrtca za uspešen razvoj nadarjenih otrok po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

Izmed vseh anketiranih jih je na vprašanje: »Kako pomembno se jim zdi sodelovanje staršev in vrtca za uspešen razvoj nadarjenih otrok?« 70 % odgovorilo, da je sodelovanje zelo pomembno, 30 % da je sodelovanje srednje pomembno, nihče pa se ni odločil za odgovor, da je sodelovanje med staršem in vrtcem nepomembno.

Glede na dobljene rezultate svojo hipotezo *H 4. Večina vzgojiteljev meni, da so starši pomemben dejavnik za uspešen razvoj nadarjenih otrok.* potrjujem. Anketirani se zavedajo pomembnosti kolektivnega odnosa s starši. To je po mojem mnenju najverjetneje odraz njihovih izkušenj, ne le s področja nadarjenosti otrok, vendar z vseh ostalih področij. Vzajemen odnos zelo pripomore k temu, da otrok v svojem razvoju napreduje. Zelo pomembno je, da je vzgoja enotna v domačem in vrtčevskem okolju. Starši in vzgojitelji ter pomočniki vzgojitelji si med seboj lahko v veliki meri pomagajo, tako da si izmenjajo izkušnje, ki jih imajo z otrokom ter tako skupaj načrtujejo kako kar najbolje delati z nadarjenim otrokom in na kaj morajo biti še posebej pozorni.

Tabela 9: Način, kako bi morali starši pomagati svojemu nadarjenemu otroku pri razvoju njegovih potencialov, po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev

	f	f %
Z vključevanjem v različne tečaje, delavnice ...	28	25,0
S pogovori z otroki, da razumejo sami sebe	20	17,8
Da otroku dovolijo biti otrok	55	49,1
Drugo: spodbujanje močnih področij	3	2,7
Drugo: sprejemanje otroka takšnega kot je	1	0,9
Drugo: postavljanje dosegljivih ciljev	1	0,9
Drugo: odgovarjanje na vsa njegova vprašanja in pogovarjanje z njim	1	0,9
Drugo: da so dovolj senzibilni (so mu v podporo in pomoč)	2	1,8
Drugo: ustvarjanje ustreznih pogojev za optimalni razvoj	1	0,9

Med vsemi anketiranimi jih je na vprašanje: »Na kakšen način naj bi starši svojemu nadarjenemu otroku pomagali pri razvoju njegovih potencialov?« 25 % odgovorilo, da bi morali starši svoje nadarjene vključiti v različne tečaje, delavnice, 17,8 % jih je odgovorilo, da jim bi morali pomagati tako, da se z njimi pogovarjajo, da nadarjeni otroci razumejo sami sebe, 49,1 % pa jih meni, da morajo otroku dovoliti biti otrok. Med druge odgovore jih je 2,7% navedlo, da morajo starši spodbujati otroke na njegovih močnih področjih, 0,9 % jih meni, da bi morali otroka sprejemati takšnega kot je, 0,9 % da jim postavljajo dosegljive cilje, 0,9 % da odgovarjajo na vsa njegova vprašanja in se z otrokom pogovarjajo, 1,8 % da morajo biti starši senzibilni, da so mu v podporo in pomoč, 0,9 % pa jih meni, da morajo starši ustvariti ustrezne pogoje za optimalen razvoj nadarjenega otroka.

Če povzamem rezultate, bi predvsem izpostavila to, da je skoraj polovica anketiranih mnenja, da morajo starši otrokom pustiti, da so otroci. To se verjetno nanaša predvsem na to, da od nadarjenih otrok ne smemo zahtevati preveč. Otrok je kljub temu, da je nadarjen in da je mogoče na nekem področju visoko nad povprečjem, še vedno in v prvi vrsti otrok. Na otroka ne smemo preveč pritiskati, saj se lahko zgodi, da se jim stvari zamerijo in se ne želijo več izpostavljati. Svoj potencial tako ne razvijejo v tolikšni meri, kot bi ga sicer lahko.

5.9.6 Razlika v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev

Tabela 10: Vpliv delovnega mesta na pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki

pripravljenost za delo z nadarjenimi	veliko		srednje		malo		neodgovorjeni		skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Delovno mesto										
vzgojitelj	2	5,0	21	52,5	11	27,5	6	15,0	40	100,0
pomočnik vzgojitelja	1	2,4	23	54,8	10	23,8	8	19,0	42	100,0
skupaj	3	3,6	44	53,7	21	25,6	14	17,1	82	100,0

Izmed vseh anketiranih vzgojiteljev jih je 5 % odgovorilo, da so pripravljeni posvečati veliko pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 52,5 % srednje, 27,5 % malo, 15 % pa jih na vprašanje ni odgovorilo, kar so utemeljili z odgovorom, da še niso imeli izkušenj z nadarjenimi oziroma da v svoji skupini še niso imeli nadarjenega otroka, zato na to vprašanje ne morejo odgovoriti.

Izmed vseh anketiranih pomočnikov vzgojiteljev pa jih je 2,4 % odgovorilo, da so pripravljeni posvečati veliko svoje pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 54,8 % srednje veliko, 23,8 malo, 19 % pa jih na vprašanje ni odgovorilo in so podali enake utemeljitve, kot vzgojitelji.

$$\chi^2 = 0,67 < \chi^2 (g = 3; \alpha = 0,05) = 7,82$$

S hi-kvadrat preizkusom hipoteze neodvisnosti sem izračunala, da v vzorcu razlike v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev niso

tako velike, da bi bile statistično pomembne, zato hipotezo *H 5: Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev se pojavlja razlika v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki*, zavrnamo.

5.9.7 Pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev z različnim številom let delovnih izkušenj

Tabela 11: Vpliv delovnih izkušenj na pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki (H 6)

pripravljenost za delo z nadarjenimi	veliko		srednje		malo		neodgovorjeni		skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
leta delovnih izkušenj										
1 – 9	0	0,0	19	51,4	10	27,0	8	21,6	37	100,0
10 – 19	1	3,7	12	44,4	8	29,6	6	22,2	27	100,0
20 – 29	1	11,1	7	77,8	1	11,1	0	0,0	9	100,0
30 ali več	1	11,1	6	66,7	2	22,2	0	0,0	9	100,0
skupaj	3	3,7	44	53,7	21	25,6	14	17,0	82	100,0

Med vsemi anketiranimi jih na vprašanje: »V kolikšni meri posvečajo pozornost delu z nadarjenimi otroki?« kar 17,0 % procentov ni odgovorilo. Vsi so podali utemeljitve, da na to vprašanje ne morejo odgovoriti, ker s tem nimajo izkušenj, saj se pri svojem delu še niso srečali z nadarjenim otrokom.

Med anketiranimi vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki imajo 1 – 9 let delovnih izkušenj ni noben odgovoril, da je pripravljen posvečati veliko pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 51,4 % jih je odgovorilo, da so srednje pripravljeni posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, 27,0 % malo, 21,6 % pa jih na vprašanje ni odgovorilo.

Med anketiranimi, ki imajo 10 – 19 let delovnih izkušenj, je eden (3,7 %) odgovoril, da so v veliki meri pripravljeni posvečati pozornost delu z nadarjenimi otroki, 44,4 % srednje, 29,6 % malo, 22,2 % pa jih na vprašanje ni odgovorilo.

Zaposleni, ki imajo 20 – 29 let delovnih izkušenj, je eden (11,1 %) na vprašanje odgovoril veliko, kar 77,8 % srednje ter prav tako eden (11,1 %) malo.

Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki pa imajo 30 let delovnih izkušenj ali več, pa je eden (11,1 %) odgovoril, da so pripravljeni posvečati veliko pozornosti delu z nadarjenimi otroki, 66,7 % srednje ter dva (22,2 %) malo.

Moje predvidevanje se tudi tokrat ni potrdilo in hipotezo *H 6. Vzgojitelji z manjšim številom let delovnih izkušenj kažejo večjo pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki.* zavržemo. Odstotki med anketiranimi vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev so si glede na število let delovnih izkušenj zelo podobni in ni večjih odstopanj. Rezultati moje raziskave se tako ne skladajo z rezultati raziskave Tihelj (2003), kjer navaja, da so vzgojitelji s krajšo delovno dobo bolj vneti za delo z nadarjenimi od vzgojiteljev, katerih delovna doba presega 20 let.

ZAKLJUČEK

Predšolsko obdobje je za razvoj vsakega otroka, tudi nadarjenega, zelo pomembno. V diplomski nalogi sem se posvetila nadarjenim otrokom in predvsem delu z njimi v predšolskem obdobju. Velikokrat se zgodi, da so v vrtcu nadarjeni otroci prezrti in se jim ne posveča potrebne pozornosti, kar pa lahko na njihov nadaljnji razvoj vpliva negativno.

Raziskava na tem področju se mi je zdela aktualna, ker je v sedanjem času o nadarjenih vse več govora, vprašanje pa ostaja, koliko se nadarjenim posameznikom v vzgojno-izobraževalnem procesu dejansko posvetimo. Po mojem mnenju se nadarjenim otrokom v predšolskem obdobju posveča premalo pozornosti. V raziskavi sem tako želela predvsem ugotoviti, ali vzgojitelji posvečajo pozornost nadarjenim otrokom. Večino predpostavljenih hipotez sem v svoji raziskavi zavrnila. Zavedam se, da je vzorec moje raziskave premajhen, da bi ugotovitve lahko posplošila na celotno populacijo strokovnih delavcev vrtca, kljub temu pa rezultati prikazujejo sliko stanja v izbranih vrtcih.

V raziskavi so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev o nadarjenih otrocih poudarjali predvsem pozitivne lastnosti nadarjenih otrok. Zavedajo se, da nadarjeni otroci potrebujejo pomoč za razvoj svojih potencialov, ne pa da so prepuščeni sami sebi in so bili v raziskavi mnenja, da je pomembno, da tem otrokom posvečajo dodatno pozornost. Kljub temu da kar velik odstotek anketiranih še ni imel izkušenj z nadarjenimi otroki, so izkazali srednje veliko pripravljenost za delo z njimi. To je razveseljiv podatek, saj kaže na to, da se med vzgojitelji širi zavest o tem, da je skrb za nadarjena ena pomembnih nalog vsakega strokovnega delavca že v vrtcu.

Svoje poznavanje nadarjenih otrok so vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev ocenili kot srednje dobro, izkazalo pa se je, da so si znanje pridobili v večjem delu s samoizobraževanjem, v času izobraževanja pa o nadarjenih otrocih niso pridobili zadostne količine znanja.

V raziskavi se je izkazalo tudi, da so starši po mnenju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev pomemben dejavnik za uspešen razvoj nadarjenih otrok. Sodelovanje vrtca in staršev pomembno vpliva na napredek otroka, pri tem pa moramo biti pozorni, da od otrok ne zahtevamo preveč in da mu pustimo da uživa v otroštvu, kot vsi njegovi vrstniki.

Med vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev se v raziskavi niso pokazale razlike v pripravljenosti za delo z nadarjenimi otroki, prav tako pa vzgojitelji z manjšim številom let delovnih izkušenj niso izkazali nič večje pripravljenosti za delo z nadarjenimi kot tisti, ki so v svojem poklicu že vrsto let.

Na podlagi ugotovitev bi predvsem izpostavila, da je zelo dobro, da se vzgojitelji zavedajo pomembnosti svoje vloge in pomena odkrivanja in dela z nadarjenimi otroki že v predšolskem času. Takšna zavest strokovnih delavcev zagotovo pripomore, da se nadarjenim otrokom zares začne posvečati čim prej in tako spodbudimo razvoj njegovih potencialov. Predlagala pa bi predvsem to, da bi v času študija tako na srednji šoli kot na fakultetah, dali večji poudarek izobraževanju vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev na področju problematike, povezane z nadarjenimi otroki, predvsem z pri delu z njimi. Z boljšim poznavanjem in usposobljenostjo strokovnih delavcev bi se njihova suverenost na tem področju povečala, kar bi še bolj vplivala na pripravljenost za delo z nadarjenimi otroki.

Pisanje diplomskega dela zaključujem še z individualno refleksijo z vidika bodočega vzgojitelja. Pri obravnavi teme sem se dodobra seznanila z značilnostmi nadarjenih otrok, kako nadarjene otroke prepoznamo in kakšne so naloge nas, strokovnih delavcev, pri delu z nadarjenimi otroki. Določena znanja sem pridobila že v času študija, pri pisanju diplomske naloge pa sem to znanje še nadgradila. Zdaj se še bolj zavedam, kakšno vlogo imamo vzgojitelji, kako pomembno je, da nadarjene otroke prepoznamo in jim nudimo ustrezno pomoč in podporo pri njihovem razvoju, saj so pomembni gradniki naše družbe v prihodnosti.

III. VIRI

1. Baloh, A. (2003). *Program dela z nadarjenimi na osnovni šoli Antona Ukmarja v Kopru*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 67–76.
2. Bezić, T. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Čudina – Obradovič, M. (1990). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Ferbežer, I. (2008). *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.
5. Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2006). *Ali je ta otrok nadarjen? Cirkovce in Kidričevo: OŠ Cirkovce in OŠ Borisa Kidriča Kidričevo*.
6. Ferbežer, I. (2002). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.
7. Ferbežer, I. (1994). *Vzgojitelji identificirajo predšolske nadarjene otroke*. Educa, št. 6, str. 392–408.
8. Ferbežer, I. (1991). *Starši odkrivajo predšolske nadarjene otroke*. *Sodobna pedagogika*, 42, št. 3–4, str. 171–177.
9. Florjanič, B. in Semler, A. (2003). *Razvijanje ustvarjalne nadarjenosti predšolskih otrok znotraj rednih programov*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni med teorijo in prakso*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene, str. 271–278.
10. Galbraith, J. (1992). *Vodič za nadarjene*. Ljubljana: DZS.
11. George, D. (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
12. Glogovec, Z. in Žagar, D. (1990). *Nadarjeni otroci v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
13. Glogovec, Z. (1995). *Inovacija Miška: inoviranje v vrtcih*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
14. Juriševič, M. (2011). *Nadarjeni učenci v osnovni in srednji šoli*. V: Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
15. Kamenšek, J. (2003). *Dodatne dejavnosti za nadarjene v vrtcu Slovenska Bistrica*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 245–250.

16. Košir, S. in sodelavci (2011). *Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami*. V: Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
17. Krafft, V. T. in Semke, E. (2008). *Odkrijmo in razvijmo otrokovo nadarjenost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
18. Lorgar, I. (2003). *Pospeševanje odkrivanja in razvoja nadarjenosti v družini*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 307–313.
19. Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: DZS.
20. Prelec, P. (2003). *Nadarjeni učenci v očeh prosvetnih delavcev*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 412–418.
21. Pšunder, M. (2003). *Možnost zaznave potencialne nadarjenosti v predšolski dobi*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni med teorijo in prakso*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene, str. 148–163.
22. Semler, A. (2003). *Potencialno nadarjeni otroci v vrtcu*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 449–452.
23. Strmčnik, F. (1998). *Pedagoški vidik spodbujanja nadarjenih učencev*. V: Bežič, T. (ur.): *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
24. Tihelj, V. (2003). *Spodbujanje mlajših potencialno nadarjenih otrok v vrtcu*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: Izkoriščen in prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 505–510.
25. Tisaj, E. (2003). *Spodbujanje nadarjenega otroka v družini*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: Izkoriščen in prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene: Visokošolsko središče, str. 511–519.
26. Tomec, N. (1995). *Nadarjen otrok v predšolskem obdobju*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
27. Turk, M. in Blažič, L. (1994). *Odkrivanje otrok s posebnimi potrebami v vrtcu*. V: Blažič, M. (ured.), *Nadarjeni: stanje, problematika, razvojne možnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja, str. 141–147.

28. Valenčič-Zuljan, M. (2002). *Kognitivno-konstruktivistični model pouka in nadarjeni učenci*. Pedagoška obzorja 2002, 17, št. 3–4, str. 3–12.

IV. PRILOGE

PRILOGA 1:

VPRAŠALNIK

Spoštovani!

Sem Petra Vesel, študentka Pedagoške fakultete v Ljubljani, oddelek za predšolsko vzgojo. V okviru diplomske naloge z naslovom Delo z nadarjenimi otroki v vrtcu pripravljam raziskavo, kjer potrebujem vaše sodelovanje. Vljudno Vas prosim, da odgovorite na zastavljena vprašanja. Sodelovanje v anketi je povsem anonimno, podatki pa bodo uporabljeni zgolj v raziskovalne namene. Za Vaše odgovore se Vam že vnaprej zahvaljujem.

1. Kakšne so po vašem mnenju lastnosti nadarjenih otrok?

2. Kako bi ocenili lastno poznavanje specifičnih lastnosti, ki so značilne z nadarjene otroke? Ocenite na ocenjevalni lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da jih sploh ne poznate, 5 pa pomeni, da jih poznate zelo dobro.

sploh ne poznam	1	2	3	4	5	poznam zelo dobro
-----------------	---	---	---	---	---	-------------------

3. Na kakšen način ste pridobili največ informacij o problematiki nadarjenih otrok?

- a) v času študija
- b) z dodatnim izobraževanjem
- c) s samoizobraževanjem (knjige, revije, internet ...)
- d) drugo: _____

4. Ali ste tekom študija dobili dovolj znanja s področja dela z nadarjenimi otroki?

- a) da
- b) ne

5. Kako dobro ste po vašem mnenju usposobljeni za prepoznavanje nadarjenih otrok?

- a) zelo dobro
- b) dobro
- c) srednje dobro
- d) slabo
- e) zelo slabo

6. Kako ste po vašem mnenju usposobljeni za delo z nadarjenimi otroki?

- a) zelo dobro
- b) dobro
- c) srednje dobro
- d) slabo
- e) zelo slabo

7. Koliko informacij bi si želeli pridobiti na spodaj navedenih področjih? Označite.

	Zelo veliko	Veliko	Malo	Srednje	Nič
Specifične lastnosti nadarjenih otrok					
Prepoznavanje nadarjenih otrok					
Delo z nadarjenimi otroki					
Drugo:					

8. Ste imeli v svoji skupini že kdaj nadarjenega otroka?

- a) da
- b) ne

9. Se vam zdi, da bi morali nadarjenemu otroku posvečati dodatno pozornost, oziroma z njimi delati na njemu primeren, specifičen način?

- a) da
- b) ne

10. Kako pomembno se vam zdi odkrivanje in delo z nadarjenimi otroki?

- a) zelo pomembno
- b) pomembno
- d) nepomembno

11. V kolikšni meri posvečate dodatno pozornost delu z nadarjenim otrokom? Svoj odgovor utemeljite.

- a) veliko
- b) srednje
- c) malo

Utemeljitev: _____

_____.

12. Kakšne možnosti imate po vašem mnenju za individualno delo z nadarjenimi otroki v redni skupini?

- a) dobre: program je organiziran tako, da dopušča veliko prilagajanja vsakemu otroku
- b) srednje dobre: smo dokaj omejeni, vendar je z iznajdljivostjo mogoče veliko narediti za nadarjenega otroka
- c) slabe: smo precej omejeni, zaradi prenatrpanosti z različnimi projekti ipd.
- d)

drugo: _____.

13. Kako, na kakšen način, menite, da bi morali starši svojemu nadarjenemu otroku pomagati pri razvoju njegovih potencialov?

- a) z vključevanjem v različni tečaje, delavnice ...

- b) s pogovori z otroki, da razumejo sami sebe
- c) da otroku dovolijo biti otrok
- d) drugo: _____

14. V kolikšni meri se vam zdi pomembno sodelovanje staršev in vrtca za uspešen razvoj nadarjenih otrok?

- a) zelo pomembno
- b) srednje pomembno
- c) nepomembno

Zaposlitev:

- a) pomočnik vzgojitelja
- b) vzgojitelj predšolski otrok

Leta delovnih izkušenj: _____ let

Stopnja izobrazbe:

- a) srednja šola
- b) visoka strokovna šola
- c) univerzitetna izobrazba
- č) drugo:

Zadovoljstvo v poklicu:

- a) zelo zadovoljen
- b) srednje zadovoljen
- c) nezadovoljen